TÜRK KÜLTÜRÜNDE EVLİLİĞE BAĞLI TABU VE KAÇINMALAR

Mehmet Ali Yolcu

kömen

TÜRK KÜLTÜRÜNDE

EVLİLİĞE BAĞLI TABU VE KAÇINMALAR

Kömen Yayınları 119

1. Baskı Konya
Kasım 2014

ISBN: 978-605-5184-32-2

Kömen Yayınları
Kürkçü Mah. Rampalı Çarşı Zemin Kat Nu: 11
Konya
eposta:komen54@hotmail.com
Tel: 0332 3534715

T.C. Kültür Bakanlığı Sertifika Nu: 31019

Baskı
Şelale ofset
Fevzi Çakmak Mah Hacı Bayram Cad. Nu.: 22
Konya

Matbaa Sertifika Nu.:13361

Mehmet Ali Yolcu

TÜRK KÜLTÜRÜNDE
EVLİLİĞE BAĞLI
TABU VE KAÇINMALAR

Kömen Yayınları

Sevgili eşim Esra ve
oğlum Kayra Kağan'a...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i
ÖN SÖZ iii
KISALTMALAR vi
GİRİŞ 1
Problem ve Amaç 1
Varsayımlar 5
Yöntem 6
I. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE 15
1. 1. Mana ve Animatizm 16
1. 2. Totem ve Totemizm 24
1. 3. Tabu 55
1. 3. 1. Tabu Hakkında Çalışmalar 69
1. 3. 2. Tabu Kuramları 74
1. 3. 3. Türklerde Tabu 99
1. 4. Anaerki ve Egzogami 114
II. BÖLÜM: AİLE VE EVLİLİK 127
2. 1. Aile 128
2. 1. 1. Ailenin Kökeni ve Gelişimi 134
2. 1. 2. Aile Tipleri 149
2. 1. 3. Türk Ailesi 159
2. 2. Evlilik 181
III. BÖLÜM: EVLİLİĞE BAĞLI TABU VE KAÇINMALAR 195
3. 1. Evlilik Öncesi 197
3. 1. 1. Tehdit Edici Bekârlık 198
3. 1. 2. Eş Seçiminde Geleneksel Eğilimler 205
3. 1. 2. 1. *Öteki*yle Evlilik 207
3. 1. 2. 2. Namus Kodları ve Bekâret Tabusu 212
3. 1. 2. 3. *Kirlenmiş* Eş Adayları 223
3. 1. 2. 4. Kişilik ve Meslek Tercihleri 235
3. 1. 3. Sanal Akrabalık Tabuları 237
3. 1. 4. Evlilik Biçimleri 249
3. 2. Düğün Aşamaları: Kaos ve Düzen 251

3. 2. 1. Cinsel Edimden Kaçınma ve Majik Korku 255
3. 2. 2. Savaş Taklidi ve Armağanların Karşılıklılığı 258
3. 2. 3. Zamanlama Stratejisi 269
3. 2. 4. Erginleme ve Arınma 271
3. 2. 5. Eve Gelen Yabancı 276
3. 3. Yeni Otorite 288
3. 4. Rollerin Sınırları 301
3. 5. Mekânın Cinsiyeti 308
SON SÖZ 311
KAYNAKÇA 317
EKLER 341
DİZİN 345

ÖN SÖZ

Son yüzyılın sosyal bilimleri, özellikle ülkemizde, toplumsal sorunlar karşısında çözüm üretmede atıl bir görüntü vermektedir. Bunun nedenleri, belki de bu bilimlerin kendi sınırları içerisinde insanı anlama ve anlamlandırmada tek yönlü bir bakış açısının yetersizliği ve farklı disiplinlerin ortaya koyduğu verilerin sağlıklı kullanılamayışında aranmalıdır. İnsan, her yönüyle doğayla iç içe bir canlıdır; onun üretim ve birikimi, geçmiş deneyimler üzerine inşa ettiği ussal yapısı, ilişki içinde olduğu doğal fenomenlerden ayrı değerlendirilemez. İnsan, diğer türler arasında temel ekolojik ilkelere meydan okuyarak kültür üretebilmiş tek canlıdır. Dolayısıyla insanın kendine ve çevresine koyduğu kurallar, yasaklar ve sınırlar, aynı zamanda kendi doğasına egemenlik kurma isteğine de yanıt vermiştir. İnsanın hem kendine hem de çevresine egemen olma arzusuyla biçimlendirdiği uygarlık nosyonu, kurumlar ve yapılar ile kültürleme ve uyumlanma süreçlerinden geçmiş ilişkilerle biçimlenmiştir. Bu bağlamda insan davranışlarının tek yönlü ve basit olamayacağı gerçeği, insan ve toplumu anlamada daha karmaşık bir dizge üretmemizi zorunlu hale getirmiştir.

İnsanlığın karanlık tarihinde ortaya çıktığı varsayılan ve ilk yazısız yasa olarak kabul gören tabu, birçok davranış kalıbını, din ve hukuk gibi kurumları biçimlendiren yönüyle Avrupalı sosyal bilimcilerin ilgisini çekmiş, bu kurumların ve ahlakın köklerini araştırmak üzere gidilen *öteki* toplumlar, Batı için bir laboratuar olarak görülmüştür. Batı'da büyük ölçüde 19. yüzyılda kalan tabu tartışmaları, Türkiye'ye Gökalp tarafından taşınmış, ardından bazı düşünür-

ler, bu konuya eğilmişlerdir. Bu çalışma, tabu tartışmalarından yaklaşık yüz yıl sonra, iddialı olmadan, evlilik gelenekleri bağlamında tabuyu yeniden gündeme getirmeyi hedeflemiştir. Çünkü konu, Türkiye'de yeteri kadar işlenmemiş, sadece İslam öncesi Türk kültürü içinde değerlendirilmiş, tabunun işlevsel mekanizmasını anlamaya yönelik alan çalışmaları ile yaşayan gruplarla ilişkilendirilmemiştir. Çalışmada günümüzde geleneksel anlamda etkinlik alanları oldukça daralmış olsa da tabunun yeni biçimlerle yeniden üretildiği, toplum içindeki bireyler arasında davranış kurallarını, tutum ve tavırları düzenlemeyi sürdürdüğü varsayımından hareket edilmiştir. Çalışma, tabunun ve ona bağlı kaçınmaların kökenini sorgulamakla birlikte yapısal ve işlevsel niteliklerinin çözümlenmesine de odaklanmıştır. Böylece geleneksel toplumun cinsiyet rolleri ve sınırları, evlilik perspektifi, ekonomik ve toplumsal koşullar çerçevesinde incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde tabunun ilişkili olduğu mana, animatizm, totem, totemizm, anaerki ve egzogami gibi kavramlar tanıtılmış, yabancı ve yerli araştırmacıların görüşleri çeşitli açılardan tartışılarak tabunun kökenleri ve işlevleri konusunda kuramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Özellikle 19. yüzyıl antropolojisi tarafından çokça tartışılan tabunun dinle ilişkisi, tabu kuramları bağlamında ele alınarak söz konusu görüşler kronolojik olarak verilmiş, ardından Türklerde tabuların çeşitliliği üzerinden bir sınıflama yapılmıştır. İkinci bölüm, ailenin oluşum ve gelişimi, aile tipleri ve Türk ailesinin tarihine ayrılmıştır. Üçüncü bölümde Nevşehir yöresinden hareketle evlilik aşamaları ve Türk evlenme gelenekleriyle ilişkili tabu ve kaçınmaların semantiği, yapı ve kurumlarla ilişkisi ile açık, örtük ve bozuk işlevleri analiz edilmiştir. Sözlü kaynaklardan toplanan

veriler, K.K. kısaltması kullanılarak gösterilmiş, çalışmanın sonunda ise kaynak kişiler alfabetik olarak listelenmiştir.

Bu çalışmada zaman ayırarak bizimle görüşmeler yapan kaynak kişilere, çalışmanın çeşitli aşamalarında yardımcı olan Arş. Gör. Serkan Köse'ye, konuyla ilgili bilgilerine ve düşüncelerine başvurduğum Doç. Dr. Mehmet Çeribaş'a, çalışmanın konusunu öneren, planlamada büyük katkıları olan, ortaya koyduğu bakış açısıyla ufkumu açan değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Açа'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet Ali YOLCU
Nevşehir / 2014

KISALTMALAR

AKMB	: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı
Akt.	: Aktaran
AÜ	: Ankara Üniversitesi
BAAK	: Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu
Bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
K.K.	: Kaynak Kişi
MİFAD	: Milli Folklor Araştırma Dairesi
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDAV	: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TDK	: Türk Dil Kurumu
Trans.	: Translator (Çeviren)
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TÜBAR	: Türklük Bilimi Araştırmaları
V.	: Volume (Cilt)

GİRİŞ

Problem ve Amaç

19. yüzyıl Avrupa'sının tekelinde belirli bir aşamaya ulaşan sosyal bilimlerin kendi aralarındaki sınır savaşları, şimdiye kadar yapılan kültür araştırmalarında yüzeysel bir bakış açısının kalıcılığını miras bırakmıştır. Geçen yüzyılda insanı inceleyen bilimlerdeki bu ayrışmacı yaklaşım, sosyologları *kent*e, antropologları *ilkel*e -başka bir deyişle *klan*a-, halk bilimcileri de *köylü*ye hapsetmiş, bu alanlarda çalışan bilim adamlarını altından kalkılması gereken sorunları kendi dar alanlarında çözmeye itmiş; ancak toplumların diyalektik dönüşümü, disiplinlerarası çalışmaları gerekli kıldığından Avrupalı gözüyle bilimler arasında yaratılan bu yapay ayrım, bu yüzyılda zihinlerde olmasa bile en azından yöntem ve alan araştırmalarında ortadan kalkmaya başlamıştır. Nitekim Avrupalının kendisi dışındaki sanayi devrimi olgusunu yaşamamış *öteki* toplumları incelemek üzere geliştirdiği etnoloji, sosyal antropoloji, kültürel antropoloji gibi bilimler, insan topluluklarının çeşitli yaşam koşullarını, üretim ve tüketim araçlarını, törelerini, din ve geleneklerini bütüncül bir yaklaşımla mercek altına alır. Ancak söz konusu toplumların ayrımında ölçütün uygarlık ve ilkellik olarak belirlenmesi, bilim nesnelliği açısından tartışmaya açık bir konudur. Avrupa dışında az gelişmiş ülkelerdeki söz konusu alanlarda çalışan bilim adamları, kendi toplumları üzerine yaptığı kültür çalışmalarının hangi disiplinlere ait

olması gerektiği sorusu, sosyal bilimlerdeki evrensel anlayışı ortadan kaldıracağa benzemektedir.

Alan Dundes'ın yapmış olduğu "*Halk terimi en azından ortak bir faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder. Bu grubu ortak bir meslek, dil veya din gibi birbirine bağlayan faktörün ne olduğu önemli değildir. Bundan daha önemli olan ise herhangi bir sebebe bağlı olarak oluşan grubun kendisine ait olduğunu kabul ettiği bazı geleneklere sahip olmasıdır.*" (Dundes 1998: 143) biçimindeki esnek halk tanımından sonra halk bilimcilerin çalışma alanları genişlemiş ve böylece bölge, meslek, yaş, din, etnik köken gibi etkenlerin temelinde ortak bir kimliği paylaşan gruplara özgü gelenekler ve daha çok bu ortaklıkların henüz oluşmadığı çağlardan kültürel aktarım yoluyla yüzyıllar boyunca uygulana gelmiş kalıp davranışların senkronik bir bağla kurduğu yapılar, halk bilimcilerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Ancak Türkiye'de yapılan halk bilimi çalışmalarında *halk* teriminin kapsayıcılığı ve sınırlılığı noktasında bu dönüşümün kısmen gerçekleştiği söylenebilir. Son dönemlerde halk biliminin araştırma alanlarını kentli gruplara doğru genişletmesine antropologların doğal çalışma alanı olarak görülen ilksel normatif toplumsal yapıları da eklemek gerekmektedir. Antropolojinin kente yönelmesi, sosyolojinin köye açılması bir gerçekken halk biliminin klasik sınırları içinde kalması beklenemez. Sedat Veyis Örnek'in halk bilimi tanımı, tıpkı Dundes'ınki gibi, bu konuda halk bilimcilere meşruiyet alanı sağlamaktadır: "*Bir ülkenin, bir yöre halkının, bir etnik grubun yaşamının bütününü kapsayan ve temelinde o halkı oluşturan insanların ortak ve yaygın davranış kalıplarını, yaşama biçimini, belirli olaylar ve durumlar karşısındaki tavrını, çevresini ve dünyayı algılayışını açıklamada; geleneksel ve törensel yaşamı düzenleyen, zenginleştiren, renklendiren bir dizi beceriyi,*

beğeniyi, yaratıyı, töreyi, kurumu, kurumlaşmayı göz önüne sermede; bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla zamanımıza uzanan gelenekler, görenekler, âdetler zincirini saptamada; bu zincirin köstekleyici ya da destekleyici halkalarını tek tek belirlemede; halk kültürünün atar damarlarını yakalayarak bunlardan özgün ve çağdaş yaratmalar çıkarmada halkbiliminin rolü ve önemi birinci derecededir." (Örnek 2000: 15-16).

Türk halk bilimi çalışmaları, Metin Ekici'nin ifadesiyle, "*20. yüzyıl başlarındaki tanımlamalara bağlı kalmış, halk biliminin araştırma alanları bazı noktalarda daralıp bazı noktalarda genişlerken bu değişmelere paralel bir dönüşüm izleyemeyen halk bilimi kendini tanımlamada zorlanmaya ve diğer bilim dallarının yörüngesinde, onların izin verdiği ölçüde gelişme kaydedebilen etkisiz ve önemsiz bir bilim dalı hâline getirilmiştir. Bunun en temel nedeni halk biliminin temel alanını oluşturan 'halk' teriminin 20. yüzyıl başından sonuna kadar hiç tartışılmadan aynı algıyla kullanılması olmuştur.*" (Ekici 2013: 42). Halk bilimi, sosyoloji, antropoloji, edebiyat gibi ilişki içinde olduğu bilimlerin kuramsal düzeyde gölgesinde kalmış görüntüsü vermektedir. Bu durum, elbette bu disiplinlerin geçirdiği tarihsel aşamaların bir sonucudur. Ekici'nin isabetle belirttiği gibi (2013: 42-43), halk biliminin ülkemizde en çok kesişim içinde olduğu alanlar edebiyat, müzik, dans, tarih, sanat tarihi, antropoloji, sosyoloji alanlarıdır. 20. yüzyıl halk bilimcileri, çok sık olarak araştırma konularının bu alanların içinde mi, dışında mı olduğu sorusunu sorup çoğunlukla kesişme noktasında kalan ortak çalışma konularını diğer alanlara bırakmayı, kendilerini daha özgür ve konularının da daha özgün olduğunu düşündükleri alanlarda tutmaya çalışmışlar, bu durum da gittikçe marjinalleşen, kenarda kalan, önemsiz ve hatta gereksiz gibi görülen bir halk bilimi görünümünün ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Halk biliminin diğer disiplinler arasında hak ettiği konumunu kazanmasının ve bu disiplin çerçevesinde yapılan çalışmalarda kısırdöngüden çıkılabilmesinin yolu, disiplinlerarası çalışmaların yapılmasından geçmektedir. Halk biliminin özgül konumu nedeniyle yukarıda sözü edilen disiplinlerle sürekli olarak ilişki içinde olması, bu disiplinlerden bağımsız çalışmalar yapmayı değil, birbiriyle kesişen çalışmaları gerekli kılmaktadır. Çünkü sosyal bilimler arasındaki sınır çatışmalarının azalması sonucu ortaya çıkan disiplinler arasındaki çeşitli örtüşmelerin iki sonucu olmuştur: "*Bir yandan ilgi alanı ya da verilerin ele alınış tarzı bakımından disiplinleri birbirlerinden ayıran açık seçik sınır çizgileri kaybolurken bir yandan da kabul edilebilir konuların sınırları giderek genişlediği için disiplinlerin kendi içindeki türdeşliği giderek ortadan kalkmış, bu ise disiplinlerin iç tutarlılığının ve her birinin ayrı bir disiplin olarak var olma hakkını doğrulamak için kullanılan entelektüel dayanakların meşruiyetinin disiplin içinde tartışılmaya başlamasına yol açmıştır.*" (Gulbenkian Komisyonu 2003: 48-49).

Çalışma konusu olarak Avrupa'da daha çok antropolog ve din tarihçilerinin ilgisini çeken ve genelde ilksel inanç dizgeleriyle ilişkilendirilen *tabu*nun seçilmesi, diğer sosyal bilimler alanlarına yapılan bir sınır ihlalinden çok disiplinlerarası çalışmaların gerekliliği olarak düşünülmelidir. Bu çalışma, hem halk biliminin çalışma konularını zenginleştirme yolunda bir adım atmayı hedeflemekte hem de Türk kültür coğrafyası üzerinde yapılması gereken antropolojik çalışmaların eksikliğini gidermede bir katkı sağlama amacını taşımaktadır. Bu bağlamda Nevşehir yöresinden hareketle Türk kültürü içinde evlenmeye bağlı tabu ve kaçınmaların alan araştırması yöntemiyle belirlenerek geçmiş ve günümüz bağlamında anlamları, yapısal özellikleri ve işlevleri

açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, evlenmeyle ilgili tabu ve kaçınmaların güncel durumuna odaklanmakla birlikte bunlardaki değişim ve dönüşümü nedenleriyle birlikte gözler önüne serebilmek için geçmiş dönemlerdeki tabu ve kaçınmaları da ele almaktadır. Çalışmada evlenmeye bağlı tabu ve kaçınmaların mitolojik, dinsel, kültürel, cinsel, toplumsal ve ekonomik kökenleri ve kaynakları sorgulanarak yapısal ve işlevsel özellikleri, bunların sürdürülüş nedenleri ve biçimleri ile değişim ve dönüşümün daha çok hangi noktalarda gerçekleştiği görülmeye çalışılmıştır. Bugünün değer yargılarına göre anlamsız görülen bazı kültürel yasaklamaların toplumda neden yaşatıldığı, bunların toplumun yapısal alt birimleri arasındaki işlevlerinin neler olduğu irdelenmiş ve böylece tabu merkezli çatışma hatlarının toplumsal uyum ve dengeye etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Varsayımlar

Tabu, kültürel kodlarla günümüze aktarılarak yaşatılmakla birlikte onun etki alanı oldukça daralmış, yeni koşullar nedeniyle yeni konular tabunun kapsamına girmiştir. Geleneksel toplumsal yapının çözülmesi, toplumda kentleşmenin yükselme eğilimi, kolektivizmden bireyselciliğe doğru bir toplumsal evrim olgusu, tabunun yaygınlığını kısıtlamış görünmektedir. Bir organizmadaki kan gibi, tabuların toplum için yaşamsal işlevleri var mıdır ve varsa bunlar nelerdir? Tabular, toplumsal cinsiyet ve işbölümünde, rol ve statülerin belirlenmesinde işlevselliğe sahip midir? Erkek ve kadının sosyo-ekonomik statüsüne göre tabuların etkisi azalmakta/artmakta ya da sosyal, ekonomik ve siyasal alanda toplumsal cinsiyete bağlı söylem üretmekte midir? Cinsel ahlakın kökeninde tabuyla ilintili kaçınma davranışları mı yer alır; cinsel ahlak, kültürel dayatmalar ve tabula-

rın varlığı açısından pragmatist midir? Tabu çerçevesinde kültürel parçaların bütünün işleyişi üzerinde etkisi ne ölçüdedir? Tabunun toplumsal yapının işlemesine yönelik işlevlerinin yanında bozulmaya yönelik örtük işlevleri var mıdır? gibi sorulardan hareketle şu hipotezler geliştirilmiştir: 1. Din, örf ve hukuk kurallarının bir kısmı tabusal kaçınmalardan doğduğu için insanlığın geçirdiği totemizm evresinden günümüze kadar uzanan tabunun din, örf ve hukukla ilişkisi karşıtlık üzerinden değildir. Bu kurumlar toplumsal işlevlerini yerine getirdikçe tabular da kısmen yaşamaya devam edecektir. 2. Günümüzdeki toplumsal cinsiyet algısı ve roller, ataerkil değerleri beslemekte, tabular da söz konusu değerlerin yaşatılması ve aktarılmasında aracı roller üstlenerek söylem üretmeye yardımcı olmaktadır. 3. Uygarlaşma ve ardından gelişen küreselleşme olgusu, toplumlara evrensel birtakım değerleri dayattığından yerel ve ulusal değerler, tutunumlarını kaybetmekte ve böylelikle eski tabular sahneden çekilirken yerini yeni tabulara bırakmaktadır. 4. Tabular kültürel bağlama göre değişmekle birlikte evrensel olan ve ortak zeminde yaşaya gelenleri de vardır. Ancak zaman içinde bu tabular, toplumsal gelişmeye koşut değişim ve dönüşüme uğramışlardır. 5. Kültürel yapı ve parçaların içinde yaşayan tabu, bir organizma olarak toplumun işleyişinde ve durağan yapısının korunmasında etkilidir. Ancak bazen toplumun alt birimleri arasında çatışma etkeni nedeniyle tabunun örtük ve bozuk işlevleri de olabilmektedir.

Yöntem

Bu çalışmanın veri toplama aşamasında katılımcı gözlem, dışarıdan gözlem, görüşme -mülakat- gibi halk bilimi derleme teknikleri kullanılmıştır. Alan araştırması sırasında halen hayatta olan yaşlı kuşaktan kaynak kişiler ile genç

kuşaktan kaynak kişilerden veri derlenmiştir. Verilerin derlendiği kaynaklar arasında geçmişteki tabu ve kaçınmalar çerçevesinde yazılı kaynaklar da yer almıştır. Bu yazılı kaynaklar, genelde evlilik gelenekleri üzerine yazılan kitap, tez ve makalelerden oluşmaktadır. Kaynak kişiler seçilirken her iki cinsiyetten ve evli olmalarına dikkat edilmiş, aynı zamanda tabu ve kaçınmaların dinsel kökenlerini ortaya koyabilmek için bölgede yaşayan din adamlarından da yararlanılmıştır. Araştırmada derlenen bilgiler, önce kendi içinde, ardından Türk kültür coğrafyası içine giren toplumlarla ve son olarak da kısmen dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan halklarla karşılaştırılmıştır. Veriler elde edilirken sözlü kaynaklara ulaşılmış, bu karşılaştırma yapılırken ise alan-yazın kullanılmıştır. Bu karşılaştırmanın nedenlerinden biri, kültürel yapının alt parçalarını daha iyi görüp inceleme sırasında yapısal-işlevselci yaklaşımı uygulamaya çalışmaktır.

Yapısal-işlevselcilik, 19. yüzyıl düşünürlerinden Emile Durkheim ve Herbert Spencer'ın geliştirdiği kuramlara dayanmaktadır. Spencer'ın toplumsal yapıları canlı organizmalara benzeten yaklaşımı ile bağlantılı olarak gelişen, ama asıl olarak işlevselci yaklaşımın ardılı niteliğindeki bu metodolojiyi Claude Lévi-Strauss'un yapısalcı kuramı desteklemiş[1] ve bu kuram Talcott Parsons ile biçimlenmiştir[2]. Yapısalcılık, *yapı* kavramından türetilmiş bir dizge ve onun parçaları -alt birimleri- arasındaki ilişkileri inceleyen yaklaşımlar bütünüdür. Bu alt birimler, sosyal yapı içinde birbirinden bağımsız hareket etmemektedir. Birinde mey-

[1] Yapısalcılığın kültür incelemelerine uygulanması konusunda bk. (Lévi-Strauss 2012).

[2] Parsons'un klasik olmuş yapıtı ***The Social System***, Weber'in Alman kapitalizmi analizlerinden hareketle toplumsal düzen, bütünleşme ve denge üzerinden yapısal-işlevselci bir bakışla kaleme alınmıştır. Bk. (Parsons 1951).

dana gelen bir değişme, diğer alt birimleri etkileyebilmekte ve değiştirebilmektedir. Bu anlayış içinde yapısalcılık, alt birimler arasındaki karşılıklı ilişkiden bütüne doğru yönelimi açıklayarak teorisyene kültürel dizgeyi bir bütün olarak inceleme olanağı verir (Nar 2014: 32). Lévi-Strauss, yapısalcılığı "*değişmez olanın ya da yüzeysel farklılıklar arasındaki değişmez ögelerin araştırılması*" (1986: 21) olarak tanımlar. O, kültür incelemelerinde bütün kültürlerin temelinde bir şekilde yapısal benzerlikler ve evrensel ilkeler olduğunu, bu biçimiyle sosyo-kültürel yaşamın tüm yönlerinin zihnin evrensel etkinliklerini düzenleyen genel yasaları temsil ettiğini söylemiştir. Diğer bir yaklaşımla Lévi-Strauss, gelişmiş bir toplumdaki kültür ile kabile arasında başlangıç olarak farklılıklar olabileceğini; ancak insanın ussal etkinliklerinin bir sonucu olarak tüm kültürlerin ortak paydada birleştiren değerleri olduğunu belirtmiştir (Nar 2014: 39). Lévi-Strauss'a göre, hayvanlar, kendilerini türlerini değiştirmek dışında değiştiremezken insan, kendini dünyayı değiştirerek dönüştürür ve yapılar oluşturarak kendi kendini yapılandırır ve bu yapılar dışarıdan ya da içeriden önceden kararlaştırılmamış olduğundan yalnızca kendisine aittir. Bu yüzden bilginin tarihi, bazı ögelerin icadı olarak değerlendirilemez değişim ve dönüşümlerin bütünüdür. Bu değişim ve dönüşümler, simgelerin ya da kültürlerin dönüşümü değildir; onlar, ikisinden de hem önce gelir hem de onları hızlandırıcı bir etkiye sahiptir (Piaget 1971: 119). Ona göre, kültür ne doğal ne yapaydır. Çünkü kültür, bulgulanmış olmayan ve kendine uyanların genellikle işlevini anlamadıkları davranış kurallarından meydana gelir ve bir bölümü geleneklerin kalıntılarıdır. Bir başka bölümü ise belli bir amaç doğrultusunda bilinçli olarak benimsenmiş ya da değiştirilmiş kurallardan oluşur. Ancak yaşamsal kalıtımdan gelen içgüdüler ve ussal temelli kurallar arasında

bilinçdışı kurallar bütünü, en önemli ve etkili olanıdır (Koyuncu 2011: 257).

Spencer'ın toplum çözümlemesi ise ussal yapılara değil, ekonomik koşulara dayanmaktadır. Düşünür (1897: 62-65), toplumsal mekanizmanın işletilmesinde gereksinim duyulan düzenleme, işleticilik/üretim ve dağıtım olmak üzere üç işlevi hatırlatır. Onun tartıştığı nokta, tüm toplumların meta üretimi, sunulması, yeni düşüncelerle eşgüdüm ve kontrol sorunlarını çözme gereksinimi duyması ve sonuçta kaynakların dağıtımı için yöntemler aramasıdır. Organik ve sosyal kitlelerin hacim olarak sürekli bir ilerleme içinde olduklarını söyleyen Spencer, özellikle sosyal büyümenin bazen birlikte bazen ayrı seyreden iki süreçle gerçekleştiğini; bu süreçlerden birinin çoğalma yoluyla, nüfus artışıyla, diğerinin ise birbiriyle önceden bağlantıları olmayan, farklılaşmış grupların birleşmeleriyle ortaya çıktığını, söz konusu bu oylumsal artışı her zaman yapının karmaşıklaşmasının izlediğini ileri sürer. Spencer için büyüme süreci, aslında bütünleşme sürecidir. Bütünleşmeyi önceleyen süreç ise farklılaşmadır. Bütünleşme, bir adım sonra yapı ve işlevlerin yeniden farklılaşmalarına yol açar. Toplumsal birimlerin yaşam mücadelelerinde ayakta kalabilmeleri, farklılaşma ve bütünleşme süreçlerinin art arda sıralanmalarıyla olanaklı hale gelmektedir. Spencer, toplumu toplumsal süreçleri kendi kendine yaratan, sahip olduğu birtakım içsel yetilerle kendini devindiren, değişmeye açık hale getiren, ilerleten, yeniliklere yol açan, ama tüm bunların bir düzenleyici dizge sayesinde dengeli bir biçimde gerçekleşmesini sağlayan bir olanaklar seti olarak görür (Çelebi 2007: 146-147).

Bronislaw Malinowski, doğal ve biyolojik gereksinimlerin kültürü biçimlendirdiğini öne sürmekte; ancak zamanla kültürel gereksinimlerin de yaratıldığını belirtmektedir.

Araştırmacıya göre, doğa-kültür ilişkisi, mekanik bir etki-tepki ilişkisi değildir. İnsanlar, doğal, biyolojik gereksinimlerine kültürel yanıtlar vermeye başladığı andan itibaren bizzat bu yanıtlar, yeni kültürel gereksinimler üretmeye başlar. Malinowski, bir toplumun kurumlarının yalnızca karşıladıkları gereksinimlerle değil, aynı zamanda birbirleriyle de uyum içinde olduklarını savunur. Örneğin dinin işlevi, geleneğe saygı, çevreyle uyum, zorluklar ve ölüm korkusu ile mücadelede cesaret ve güven gibi ussal tutumları sağlamak ve güçlendirmektir. Eğer antropologlar, bir kültürün bu gereksinimleri karşılama yollarını çözümleyebilirlerse kültürel özelliklerin kökenine de ulaşabilirler. Özetle Malinowski için kültür, nihai olarak insan gereksinimleriyle ilişkili birbirini besleyen kurumların bütünleşmiş ağıdır (Haviland vd. 2008: 134). Kültürün temelini, yani nasıl ortaya çıktığını belirleyebilmek için yapılması gereken ilk şey gereksinimlerin hangisinin temel, hangisinin ikincil olduğunu belirlemektir. Bu noktada Malinowski (1992: 35-36), "*1. Her kültür biyolojik ihtiyaçlar sistemini doyurmak zorundadır. Bunlar metabolizma tarafından belirlenen ihtiyaçlardır. Üreme, yemek... gibi. 2. Her kültürel ilerleme insan anatomisinin aletlerle tamamlanışını ifade eder. Dolaylı ya da dolaysız olarak bedensel bir ihtiyacın doyurulmasına hizmet eder. Gelişme tarihi düşünülürse şu ortaya çıkar: İnsanın kendi anatomik gerçeğini bir iple, bir taşla, ateşle ya da koruyucu bir örtüyle tamamlamaya başladığı andan itibaren böyle el ürünlerinin, alet ve araçların kullanılması yalnız bedensel bir ihtiyaca uygun olmakla kalmaz, aynı zamanda türetilen ihtiyaçlar da doğurur. Bir kültürel etkinlik başlar başlamaz yeni bir tür ihtiyaç ortaya çıkar ki bu yeni ihtiyaç biyolojik ihtiyaçlara sıkı sıkıya bağlıdır ve onlara dayanır. Ancak kendisiyle birlikte yeni türden amaçlar da getirir.*" diyerek iki temel aksiyom ortaya koyar. Malinowski'ye göre (1992: 78-79), her etkinlik tipinin eğer kültürel olarak kalıcı-

laştırılması, yani grubun kültür mirasına girmesi gerekiyorsa bunların çok belirli bir tarz ve biçimde örgütlenmesi gerekir. Dolayısıyla hiçbir öge, gelenek ve düşünce kendisi için temel olan gerçek kuramsal çerçevesine oturtulmadıkça kavranamaz. Malinowski, temel gereksinimlere her kültürün belirli tepkiler verdiğini öne sürerek kültürel tepkileri şöyle listeler (1992: 105):

Temel İhtiyaç	*Kültürün Tepkisi*
1. Metabolizma	Beslenme dizgesi
2. Üreme	Akrabalık
3. Bedensel rahatlık	Konut
4. Güvenlik	Koruma
5. Hareket	Etkinlikler
6. Büyüme	Eğitim
7. Sağlık	Hijyen.

Modern işlevselciler, Durkheim gibi, toplumun hayatta kalması için zorunluluk arz eden denge ve uyumun toplumun geneli tarafından paylaşılan merkezi bir değerler dizgesinden kaynaklandığını savunurlar. Ancak toplumun mükemmel işleyen dengesinde bozuk ya da örtük işlevlerin olmadığını söylemek kuramın açmazlarındandır. İşlevselciliğin toplumun bütün ögeleriyle mükemmel bir şekilde işlediği, her bir parçasının bütününe hizmet ederek varlığını sürdürdüğü ön kabulünden hareket etmesi, yapıların kendi aralarında çatışabileceği olasılığını, dolayısıyla toplumsal diyalektiği dışlaması kuramda önemli bir açığı oluşturmaktadır. Yapısalcılığın bir kültürde anlamı ortaya çıkaran alt birimler arasındaki ilişkileri incelemesi ve yukarıda söz edilen açmazlar, işlevselcilikle yapısalcılığı birleştirmeye yöneltmiştir. Alfred R. Radcliffe-Brown, işlevsel çözümlemenin durağanlığını, uygulamaları desteklemek için onların nasıl birbirleriyle uyum sağladığını araştırarak açıkla-

maya çalışır. Ona göre, bir uygulamanın işlevi, sosyal yapı sabit bir yapıya kavuşana kadar onun tüm bu süreci desteklemedeki rolüdür. Yapısal-işlevselciliğin önemli bir ismi olan Radcliffe-Brown'ın topluma işlevsel yaklaşımı, organizmal bir modele dayanır. Elliott Oring'in aktardığına göre (2012: 267-268), eğer doğa bilimlerinden olan biyolojide işlevsel yaklaşımın bir değeri varsa kendi doğal toplum biliminde de aynı verimlilikte kullanılabileceğini düşünmüştür. Bu bakış açısını temel alan Radcliffe-Brown, toplum yaşamıyla organik yaşam arasında geniş bir benzerlik ortaya koymuştur. Fizyolojide işlev, organizmanın yapısı ile yaşam sürecinin bağlantısıdır. İnsan bedenindeki yaşam süreci, yapının çalışmasına bağlıdır; yani yaşam süreci yapının işlemesidir. Yine de işlevin etkinlikten ayırt edilmesi gerekir. Midenin etkinliği, sindirim sıvıları salgılamaktır. O etkinliğin işlevi ise gıdayı kan tarafından emilip dokulara aktarılabilecek şekilde değiştirmektir. Eğer mide işlevini durdurursa yaşam süreci sona erecektir ve yaşayan bir yapı olarak yapının sürekliliği son bulacaktır. Bu nedenle işlev, kısmi bir etkinliğin parçası olduğu toplam etkinliğe yaptığı katkıdır, denebilir. Bundan dolayı belirli toplumsal kullanımların işlevi de sosyal yapının sürekliliğine yaptığı katkı, yani toplumun yaşam sürecinin sürdürülmesidir. Bu nedenle bir suçun cezalandırılması ya da kaynanadan kaçınma gibi yenileyen herhangi bir etkinliğin işlevi, toplumsal yapının sürerliğinin korunmasına yaptığı katkıdır. Radcliffe-Brown, toplumsal ve kültürel gelişimi işlevden yapıya doğru giden sistematik bir düzen olarak ifade etmiştir. Sosyal yaşamı belli bir toplumsal dizge için değil, evrensel olarak incelemenin gerekliliğine vurgu yapmıştır. İnsanın davranışsal ilişkilerini düzenleyen karmaşık bir ağ ile birbirine bağlı olan toplumsal ilişkilerinin bulunduğunu belirtmiş, var olan bu ağı da *sosyal yapı* olarak nitelendirmiştir. Sosyal

yapının işlerliğini ise kültürel kurumların birbirlerine olan bağıntısına ve onların işlevsel birliğine bağlamıştır. Bu yaklaşıma göre sosyal yapı, örgütlenmiş grupların karşılıklı davranışsal ilişkilerinin ya da bu gruplar içindeki akrabalık dizgelerinin çözümlenmesiyle anlaşılır hale gelir (Harris 1988: 590'dan akt. Nar 2014: 35).

Buna benzer görüşler, Richard Bauman tarafından da öne sürülmüştür. Bauman'ın *kültürel bağlam* olarak adlandırdığı terim, toplumun anlam dizgeleri ve simgesel ilişkilerini içermektedir. Bauman'a göre, kültürel bağlamın geniş fakat son derece ilişkili bir cephesi de işlevsel olarak organize edilmiş dizge olarak amaçlı ve amaçlanmış bir etkinlik anlamındaki kurum ve kurumlara bağlı yapılanıştır. Kurumlara bağlı olarak oluşan davranışsal ve toplumsal etkinliklerin birbirleriyle olan ilişkilerine de dikkat edilmelidir. Kurumlar, politik, dinsel, akrabalık ve ekonomik gibi son derece geniş kavram ve yapılardan oluşabilecekleri gibi, komşuluk, tanışıklık, törensel kutlama gibi daha küçük yapılardan da oluşabilir. Analitik bir kavram olarak toplumsal kurum aracılığıyla ortaya konulabilecek en önemli değer, kültürün değişik cepheleri ve parçalarının birbiriyle nasıl uyum sağladıklarını ve neyin neyle ilişkili olduğunun anlaşılmasını sağlamasıdır. Aynı biçimde kurumsal yaklaşım, belirli bir sözlü edebiyat türü ya da maddi kültür ögesinin kültürün diğer cepheleriyle nasıl uyum sağlayıp bütünleştiğini ve böylece nasıl daha büyük yapılar oluşturduğunu, bu yapısal oluşum içindeki anlamını ortaya koyar. Dahası söz konusu tür ya da ürünün işlevlerinin neler olduğu ve bir bütün olarak kültürel yapıya nasıl uyum sağladığı anlaşılabilir (Çobanoğlu 2002: 314-315).

Bu açıklamalardan yola çıkarak Malinowski'nin kültür kuramının geliştirdiği yöntem, Lévi-Strauss yapısalcılığın-

dan hareketle Radcliffe-Brown'ın kurama yaptığı yapısal eklemeler dikkate alınarak çalışmaya uygulanmış, Bauman'ın *kültürel ve kurumsal bağlam* olarak terimleştirdiği yapısal ve bağlamsal çözümlemenin önerileri göz önünde tutulmuştur. Ayrıca işlevsel değişmeler bağlamında tabuların yaşama nedenlerinin bağımsız niteliklerinin belirlenmesinden çok kültürel parçalarla ilişkisi ve toplumsal yapı ve modelin işleyişindeki rolü irdelenmiştir. Çalışma sırasında toplumun kusursuz işleyişi savı, ön kabul olarak benimsenmemiş, parçaların ve kültürel kurumların birbiriyle çatışma olasılıkları ve diyalektik göz önünde bulundurulmuş, birtakım örtük ve olumsuz işlevler de belirlenmeye çalışılmıştır. Konu, evren ve örneklem grubu açısından köylü, kentli gibi birkaç farklı toplumsal grubu; Alevi, Sünni gibi dinsel cemaatleri; muhafazakâr ve liberal siyasal tercihler gibi değişik eğilimlere sahip kitleleri içinde barındıran Nevşehir iliyle sınırlı tutulmuş ve örnekleme yoluyla genellemelere gidilmiştir. Genelleme yapmadaki amaç, tabuyla ilgili hipotezlerin doğrulanması koşuluyla konuyla ilgili kavramsallaştırmaların önünü açmaktır. Tespit, derleme, inceleme ve değerlendirmede tabu konusunun evlilik aşamalarıyla sınırlandırılması, çalışmanın hacminin öngörülebilmesi içindir.

SON SÖZ

İnsanlık tarihinin karanlık dönemlerinde ortaya çıktığı varsayılan ve insanlığın ilk yazısız yasası olarak kabul gören tabu, toplumsal evrimin basamaklarında çeşitli işlevlerle yaşatılmış, tarihsel süreçte ilk toplumsal kuralların, dinin ve en önemlisi de ahlakın temellerini oluşturmada etkin bir biçimde yer almıştır. Çeşitli çevresel koşulların etkisiyle tabu teriminin, totem yasaklarından ayrı olarak, birtakım katı ahlak ve din kurallarını da kapsayacak biçimde anlam genişlemesine uğradığı açıktır. Günümüzde geleneksel anlamda tabunun, etkinlik alanları oldukça daralmış olsa da, yeni biçimlerle yeniden üretildiği, toplum içindeki bireyler arasında davranış kurallarını, tutum ve tavırları düzenlemeyi sürdürdüğü görülmüştür. Geleneksel yapıların modern kurumlar karşısında tutunumlarının zayıfladığı ve dirençlerinin azaldığı yerlerde tabu ve buna bağlı kaçınma davranışlarının da aynı biçimde gerilediğini söylemek yerinde olacaktır. Ancak hukuk, eğitim gibi modern kurumsal yapıların bazı durumlarda geleneğin perspektifini kısmen yansıttığı, birebir eşleşmese de birtakım kuralları buna göre belirlediği gerçektir. Kimi zaman bu durumun tam tersiyle karşılaşılmaktadır; modern kurumlar, tabuyla ilintili değerler çerçevesinde şiddetle geleneksel yapılarla çatışma yoluna girmektedir. Toplumsal organizma, her ne şekilde olursa olsun, hayatta kalmaya odaklanmakta, bunun için de birikim ve deneyim tarzlarının biçimlendirdiği paradigmayı ayakta tutmaya çabalamaktadır.

Küreselleşme ve insanlığın ortaklaşa ürettiği evrensel değerler; cinsiyetler arası ayrımcılık, cinsel dokunulmazlık, bedensel bütünlüğün korunması, çocuk gelinler, namus kodlarıyla ilişkili kadın cinayetleri gibi geleneksel toplumun ürettiği birey özgürlüğünü kısıtlayıcı hususlarla mücadelede topluma birtakım yaptırımları dayatsa da bu noktada bir dirençle karşılaşılmakta; ancak zamanla bunun aşılacağı öngörülmektedir. Bu yaptırımlar ve söylem düzeyindeki olumsuzlama, bazen yeni tabulara kapı aralamaktadır; örneğin geleneksel toplumun evlilik yaşı aralıklarıyla ilgili algısı, günümüzde pedofili eğilimiyle suçlanabilmekte, hatta bu konuda hukuksal yaptırımlar devreye girebilmektedir. Basın-yayının 30-40 yıl önce geleneğin onayladığı 15-16 yaşın altında evlenen kızları *çocuk gelinler* biçiminde adlandırması da aynı biçimde yeni tabusal kaçınmaların içeriğini gösteren bir söylemdir. Öte yandan basın-yayının muska yazmak gibi bazı büyüsel işlemleri yapan kişilere yönelttiği suçlayıcı söylem ve ardından söz konusu kişilere gelen cezai yaptırımlar, toplum içinde gerilim hatlarında meydana gelen kurumsal ve yapısal çatışmaların göstergesidir. Din kurumu da bazı durumlarda gelenekle çatışarak tabu ve kaçınmaların gevşemesine neden olmaktadır. Hemen her köyde bulunan Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı imamlar, gelenekle sentezlenmiş halk dindarlığının etki alanını daraltmakta, böylece yazılı din kuralları ve öğretilerinden hareketle örneğin düğün ve nikâh aşamalarındaki büyüsel kaçınmaların gerilemesine neden olmaktadırlar.

Tabuların bazıları, evrensel değerlerle çatışırken bazıları da eşgüdüm içinde bir işleve sahiptir. Örneğin biyolojik koşullardan çok kültürlerin ürettiği evrensel ensest tabusu, aile içindeki rol ve statü karmaşasının önüne geçmekte, aile değerlerini ayakta tutmakta, bireylerin psikolojik sapmala-

rını engellemekte ve böylece aile kurumunun sağlıklı işleyişinin önünü açarken toplumun ayakta kalmasına destek vermektedir. Ancak ensestin kapsamı, toplumdan topluma, hatta bir toplum içinde yapıdan yapıya değişmektedir; kimi yerlerde paralel ya da çapraz kuzen evlilikleri ensest olarak görülürken kimi yerlerde bu dikkate alınmamaktadır. Yine süt akrabalığı, kan kardeşliği, musahiplik, kirvelik gibi sanal akrabalıklar, ensestin kapsamı içinde görülebilmektedir. Modernizm, feodalite kalıntısı ve tarımsal ekonomilerin egemen olduğu yapıların ürettiği bu tip sanal akrabalık kurumlarını ortadan kaldırdıkça bu kurumlara bağlı evlilik ve seks yasakları da ortadan kalkmaktadır.

Evlilik, toplumsal cinsiyet ve cinsellik algılarıyla ayrı düşünülemeyecek bir kurumdur. Evliliğin anlamı ve işlevi, toplumca onaylanmış cinselliğe, çocuk doğurmak ve böylece topluma yeni üyeler kazandırmak için yapılan ritüelistik bir geçiş aşamasına işaret etmektedir. Çocuk doğurmanın yaşamsal olduğu bir yerde, bekârlık süresi uzayan kişilerin dışlanması ve onlarla ilgili kaçınma davranışlarının devreye girmesi söz konusudur. Tarımsal ekonominin çözülmesi, köyden kente göçü hızlandırmış, köylülükten işçi sınıfına katılmış yeni kitleler yaratmıştır. Kentle sürekli ilişki içinde olan bu gruplarda geleneksel anlayış ortadan kalkarak çok çocuk sahibi olmanın herhangi bir anlamı ve işlevi kalmamıştır. Bekârlık üzerindeki kuşkucu tavır, kısmen törpülenmiş, modern yapılarda ve özellikle ekonomik bağımsızlığa sahip kişilerde bu bakış açısının egemenliği kırılmıştır. Diğer yandan potansiyel eşlerin seçiminde kişilik ve meslek bağlamında çeşitli geleneksel eğilimlerin varlığı dikkat çekicidir. Evlenme konusunda toplumca onaylanmayan mesleklere sahip kişilerden kaçınılmakta ve bu kaçınmaları geleneksel değerler ve dinsel kurallar beslemektedir. Yine

son yıllarda özellikle memur olan erkeklerin evlenecekleri kızlar için çalışıyor olması ölçütü ağırlık kazanmaya başlamıştır. Günümüzde kolektivist düşünceden bireyselciliğe doğru bir eğilim arttıkça ve bireylerin kendi kimlik kurgulayışlarında din ve milliyet etkisi azaldıkça *öteki* olarak görülen gruplara üye kişilerle evlilikte de katı kuralların ortadan kalktığını söylemek olanaklıdır.

Klan tipi örgütlenmelerdeki cinsellik algısı ile ataerkil toplumun değerleri arasında önemli farklılıklar vardır. Mülkiyetin keşfi, yerleşik yaşam ve buna bağlı gelişen ekonomik ilişkiler, bu farklılığı açıklar niteliktedir. Yine de geleneksel yapılarda cinsellik, baskı ve denetim altında tutulmaya devam etmektedir. Ancak bu baskı ve denetim *içsel*dir ve bunun *dış*a karşı herhangi bir anlamı ve işlevi yoktur. Statüsü yüksek ya da yabancı uluslardan herhangi bir kadının karşısında namus kodları çerçevesinde ortaya çıkan tutarsızlık, cinsel ahlak konusunda toplumun pragmatist davrandığına ilişkin bir kanıttır. Diğer yandan nişanlısından ayrılan, dul kalan, evlilik olmaksızın bekâretini kaybeden kadınlarla evlenme kaçınmalarında eskisi kadar katı sınırlar yoktur. Özellikle ekonomik bağımsızlığa sahip kadınların erkek mülkiyetinde olduğu kabulü yıkıldıkça kadın bedeni üzerinde erkek tahakkümü ve cinsiyet ayrımcılığı ortadan kalkarak kadın, kendi bedeni üzerinde egemen olmaya ve böylece cinsel ahlakın yönü değişmeye başlamıştır. Ancak bu durum, yaşlı kişiler tarafından kötüye gidiş ve bozulma olarak yorumlanmaktadır.

Geleneksel geniş ailenin yeni evlenen çiftlerin kurduğu çekirdek aile üzerine yüklediği birtakım yükümlülükler, geniş ailenin parçalanmasıyla ortadan kalkmıştır. Günümüzde geniş aile ile çekirdek aile arasında bir geçişin yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu geçiş döneminde her iki aile

tipi arasındaki yapısal bağlılıklar, tabuların kısmen yaşamasına olanak vermektedir. Nitekim geleneksel toplumda tabularla sınırlarının belirlendiği cinsiyet rolleri, kültürel gerekçelerle inşa edilmekte, evlilik aşamalarında bu roller, işlevsel bir konumda tutulmaktadır. Cinsiyet rollerinin sınırları tabularla desteklenirken bu cinsiyet rollerinde erkekliğin ve kadınlığın sınırları net olarak ayrılmakta ve herhangi bir sınır ihlalinde tabuya bağlı yaptırımlar devreye girmektedir. İşbölümünde cinsiyete bağlı net ayrışma, yine tabuyla desteklenmektedir. Ancak burada tabu, toplumun işleyiş mekanizmasında olumlu bir işleve sahip değildir; erkeklerin ya da kadınların bazı meslekleri icra edememesi, üretimde etkinliği ve verimliliği azalttığı için tabunun işlevi toplumsal açıdan bozulmaya yöneliktir. Buna karşın modern yapıların geleneksel değerler ve alışkanlıklar üzerinde etkisi, bu konuda da tabusal kaçınmaları gevşetmiştir.

Türk kültür coğrafyasında düğünün her aşaması, toplumsal gelişmeye bağlı olarak biçimlenen Türk aile tarihinden ve mitolojik bilinçten izler taşımaktadır. Grup evliliği, klan örgütlenmesi, kız kaçırma ve egzogami yasası gibi aşamaların tümü ile mitik bilincin tasarımladığı ölüp dirilme, düğünün semantik çerçevesinde üstü örtülü biçimde yaşamayı sürdürmektedir. Alan çalışmasının yapıldığı Nevşehir yöresinde, geleneksel düğünün aşamalarındaki bazı büyüsel davranışlardan kaçınma, gelinin saklanması ve örtülmesi, güveyin dövülmesi, kaçgöç uygulamaları vb. gelenekler, bu bağlamda düşünülmelidir. Günümüzde yapılan salon düğünleri, tüm bunları değiştirmiş ya da dönüşüme uğratmıştır. Düğün sonrası oluşan geniş ailede, aile bireyleri arasında gözlemlenen kaçınmalar, günümüzde bu aile tipinin parçalanmasıyla neredeyse yok olmuştur. Daha

çok kadını bağlayan eski uygulamalar, büyüklere saygının bir ifadesi, rollerin sınırlarını göstermek gibi geniş aile içindeki ilişkileri düzenlemede açık işleve sahipken bunların örtük işlevinin kategorik olarak *yerli* ve *yabancı* biçiminde imlenen kişiler arasında potansiyel ensest ilişkiye duyulan korkunun bastırılması olarak belirlenebilir.

KAYNAKÇA

Adıbelli, Ramazan. (2009). *Mircea Eliade ve Din: Mircea Eliade'nin Din Bilimi Çalışmalarının Metodolojik Açıdan Değerlendirilmesi.* Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Akal, C. Bali. (1994). *Siyasî İktidarın Cinsiyeti.* Ankara: İmge Kitabevi.

Akpınar, Turgut. (1999a). "Domuz Eti Yeme Yasağı ve Türkler". *Türklerin Din ve Hukuk Tarihi Üzerine Makaleler.* İstanbul: İletişim Yayınları, s. 82-94.

Akpınar, Turgut. (1999b). "Dünyada ve Türklerde Ağza Alınması Yasak -Tabu- Kelimeler". *Türklerin Din ve Hukuk Tarihi Üzerine Makaleler.* İstanbul: İletişim Yayınları, s. 95-111.

Aksoy-Sugiyama, Ceren. (2010). "Antropolojide Beden Sorunsalına Bedenileşme Teorisinin Katkısı". *AÜ DTCF Antropoloji Dergisi*, 24: 69-93.

Aktaş, Ali. (1999). "Kırsal Kesimdeki Dönüşüm Sürecinde Alevi Aile Yapısında Meydana Gelen Değişmeler". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 12: 65-114.

Aktay, Yasin; Köktaş, M. Emin. (2007). *Din Sosyolojisi.* Ankara: Vadi Yayınları.

Alıcı, Mustafa. (2010). "Mukayeseli Din Tarihçisi ve Antropolog James George Frazer (1854- 1941)". *Harun Güngör Armağanı.* (Ed. Mustafa Ünal vd.). Kayseri: Kesit Yayınları, s. 101-124.

Alinge, Curt. (1067). *Moğol Kanunları.* (Çev. Coşkun Üçok). Ankara: AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları.

Alptekin, A. Berat. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Altuntek, N. Serpil. (2001). "Türkiye Üzerine Yapılmış Evlilik ve Akrabalık Araştırmalarının Bir Değerlendirmesi". *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18/2: 17-28.

Araz, Rıfat. (1995). *Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği.* Ankara: AKMB Yayınları.

Arslan Erol, Hülya. (2006). "Tabu (Taboo) ve Kelimelerin Anlam Alanlarına Etkisi". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 2002/II: 35-56.

Assmann, Jan. (2001). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik.* (Çev. Ayşe Tekin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ataman, S. Yaver. (1992). *Eski Türk Düğünleri ve Evlenme Rit'leri.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ateş Oyarkılıçgil, Arzu. (1996). "Dilde Tabu ve Örtmecenin Yeri Üzerine". *Dil Dergisi*, 49: 16-18.

Avcıoğlu, Doğan. (1978). *Türklerin Tarihi I.* İstanbul: Tekin Yayınevi.

Aydemir, Adem. (2011). "Eski Bir Yaşıtlar Teşkilatı Olan 'Kurdaşlık' ve Günümüze Etkilerine Dair". *Türk Dünyası Araştırmaları*, 195: 147-170.

Aydemir, Adem. (2013). "Divanü Lugati't-Türk'te Örtmece Sözcükler Üzerine". *International Journal of Language Academy*, 1/1: 107-120.

Bachofen, J. Jakob. (1997). *Söylence, Din ve Anaerki.* (Çev. Nilgün Şarman). İstanbul: Payel Yayınevi.

Bağlı, Mazhar; Sever, Aysan. (2005). "Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun -Ailenin-Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat". *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 8: 9-21.

Balaman, A. Rıza. (1982). *Evlilik Akrabalık Türleri.* İzmir: Karınca Matbaacılık.

Baldick, Julian. (2010). *Hayvan ve Şaman: Orta Asya'nın Antik Dinleri.* (Çev. Nevin Şahin). İstanbul: Hil Yayın.

Bang, W.; Rahmeti, G. R. (1936). *Oğuz Kağan Destanı.* İstanbul: Burhaneddin Basımevi.

Barlas, H. Uğurol. (1963). *Maraş Düğün Adetleri Üzerine Bir Araştırma Denemesi.* İstanbul: Yurttaş Yayınevi.

Barlas, H. Uğurol. (1974). *Anadolu Düğünlerinde Büyüsel İnanmalar.* Karabük: Halk Eğitimi Yayını.

Barnard, Alan. (2001). *History and Theory in Anthropology.* Cambridge: Cambridge University Press.

Barth, Frederick. (1975). *Ritual and Knowledge among the Baktaman of New Guinea.* Connecticut: Yale University Press.

Batuk, Cengiz. (2010). "Tabu". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 39.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 334-335.

Bayram, Parvana. (2013). "Nevşehir'in Avanos İlçesi, Uçhisar ve Göreme Beldelerinde Evlilik Merasimleri". *Nevşehir Üniversitesi SBE Dergisi*, 2: 17-37.

Bentham, Jeremy. (1988). *The Principles of Morals and Legislation.* London: Prometheus Books.

Bergson, Henri. (2004). *Ahlâkın ve Dinin İki Kaynağı.* (Çev. M. Mukadder Yakupoğlu). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Berkes, Niyazi. (1942). *Bazı Ankara Köyleri Üzerinde Bir Araştırma.* Ankara: AÜ DTCF Yayınları.

Berktay, Fatmagül. (2000). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın.* İstanbul: Metis Yayınları.

Beydili, Celal. (2004). *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük.* (Akt. Eren Ercan). Yurt Kitap-Yayın.

Bock, K. Philip. (2001). *İnsan Davranışının Kültürel Temelleri.* (Çev. N. Serpil Altuntek). Ankara: İmge Kitabevi.

Boratav, P. Naili. (1984). *Yüz Soruda Türk Folkloru: İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Bourdieu, Pierre. (2000). "The Politics of Protest". *Socialist Review*, 242: 18-20.

Briffault, Robert. (1990). *Analar*. (Çev. Şemsa Yeğin). İstanbul: Payel Yayınevi.

Brownmiller, Susan. (1984). *Cinsel Zorbalık: Irza Tecavüz Olgusunun Bir Tarihçesi*. (Çev. Suğra Öncü). İstanbul: Cep Kitapları A. Ş.

Büyükokutan (Töret), Aslı. (2013). "Yapısal ve İşlevsel Özellikleriyle 'Gelin Göçürme' -Muğla Örneği-". *TÜBAR*, 34: 35-55.

Campbell, Joseph. (1995). *İlkel Mitoloji: Tanrının Maskeleri*. (Çev. Kudret Emiroğlu). Ankara: İmge Kitabevi.

Caner, Emre. (2004). *Kutsal Fahişeden Bakire Meryem'e Toprak ve Kadın*. İstanbul: Su Yayınları.

Cemil Sena. (1934). *Allah Fikrinin Tekâmülü*. İstanbul: Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi.

Childe, V. Gordon. (1974). *Tarihte Neler Oldu?* (Çev. Alâeddin Şenel, Mete Tunçay). Ankara: Odak Yayınları.

Codrington, R. H. (1891). *The Melanesian Studies in Their Anthropology and Folk-Lore*. Oxford: The Clarendon Press.

Cook, James. (1821). *The Three Voyages of Captain Cook Round the World 5*. London: A&E Spottiswoode.

Çağatay, Saadet. (1974). "Türkler'de Batıl İnançlar Arasında Tabu". *I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri*. Ankara: Milli Folklor Enstitüsü Yayınları, s. 365-372.

Çelebi, Nilgün. (2007). *Sosyoloji Notları*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Çelik, Cengiz. (2011). *Türkiye Türkçesinde Örtmece ve Tabu Kelimeler*. Yüksek Lisans Tezi. Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Gazimağusa.

Çeribaş, Mehmet. (2004). *Kadirli ve Çevre Folklorunda Eski Türk İnançlarının İzleri.* Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Çimrin, Hüseyin. (1984). *Antalya Folkloru.* Antalya: Akdeniz Kitabevi.

Çobanoğlu, Özkul. (2002). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Darwin, Charles. (1871). *The Descent of Man.* London: John Murray.

Delaney, Carol. (2012). *Tohum ve Toprak: Türk Köy Toplumunda Cinsiyet ve Kozmoloji.* (Çev. Selda Somuncuoğlu, Aksu Bora). İstanbul: İletişim Yayınları.

Delice, Aslan. (2004). *Hukukun Antropolojik Kaynakları: İlkel Toplumlarda Toplumsal Çatışma ve Çatışmanın Çözülmesinde İlkel Hukuk.* Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Delice, Aslan. (2013). *Antropoloji Penceresinden Hukuk: Basit Toplumlarda Akrabalık, İktidar ve Çıkar İlişkileri.* İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Demirci, Kürşat. (1997). "Haram". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 16.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 98-100.

Dincer, Özüm. (2007). *Namus ve Bekâret: Kuşaklar Arasında Değişen Ne? İki Kuşaktan Kadınların Cinsellik Algıları.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Divitçioğlu, Sencer. (2005). *Orta Asya Türk İmparatorluğu.* Ankara: İmge Kitabevi.

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2011). *Kur'an-ı Kerim Meâli.* Ankara: DİB Yayınları.

Doğan, İsmail. (2009). *Dünden Bugüne Türk Ailesi.* Ankara: AKMB Yayınları.

Donnan, Hastings; Wilson, Thomas M. (2003). *Sınırlar: Kimlik, Ulus ve Devletin Uçları.* (Çev. Zeki Yaş). Ankara: Ütopya Yayınları.

Donuk, Abdülkadir. (1980). "Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türklerde Aile". *İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 33: 147-168.

Donuk, Abdülkadir. (1988). "Eski Türk Ailesinin Vasıfları". *Türk Yurdu*, 9/16: 5-9.

Douglas, Mary. (1966). *Purity and Danger.* London: Routledge.

Dönmezer, Sulhi. (1994). *Toplumbilim.* İstanbul: Beta Dağıtım.

Dundes, Alan. (1998). "Halk Kimdir?". (Çev. Metin Ekici). *Milli Folklor*, 37: 139-153.

Durkheim, Emile. (1964). *The Elementary Forms of the Religious Life.* (Trans. J. Ward Swain). London: George Allen & Unwin Ltd.

Eberhard, Wolfram. (2000). *Çin'in Şimal Komşuları.* (Çev. Nimet Uluğtuğ). Ankara: TTK Yayınları.

Ecer, A. Vehbi. (1987). "İslamiyetin Doğuşu Sırasında Araplarda ve Türklerde Totemcilik Var mıydı?". *Erciyes Üniversitesi SBE Dergisi*, 1: 103-112.

Eker (Öğüt), Gülin. (1998). *Karakeçili Türk Düğünü.* Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ekici, Metin. (2013). "100. Yılında Türk Halk Bilimi Çalışmaları ve Türkiye Kültür Politikalarına Eleştirel Bir Bakış". *Milli Folklor*, 99: 41-50.

Eliade, Mircea. (1990). *Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu.* (Çev. Mehmet Aydın). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Eliade, Mircea. (1999). *Şamanizm: İlkel Esrime Teknikleri.* (Çev. İsmet Birkan). Ankara: İmge Kitabevi.

Eliade, Mircea. (2003). *Dinler Tarihine Giriş.* (Çev. Lale Arslan). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Emiroğlu, Kudret; Aydın, Suavi. (2009). *Antropoloji Sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Engelbrektsson, Ulla-Britt. (1978). *The Force of Tradition: Turkish Migrants at Home and Abroad.* Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Engels, Friedrich. (1990). *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni.* (Çev. Kenan Somer). Ankara: Sol Yayınları.

Erdentuğ, Aygen. (1985). "Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri". *AÜ DTCF Antropoloji Dergisi*, 12: 165-212.

Erdentuğ, Nermin. (1955). "Bugünün İptidaîlerinde Mutilasyon - Sakatlama- Pratiği ve Mahiyeti Hakkında". *AÜ DTCF Dergisi*, XIII/3: 39-49.

Erdentuğ, Nermin. (1959). *Sün Köyünün Etnolojik Tetkiki.* Ankara: AÜ DTCF Yayınları.

Erdentuğ, Nermin. (1969). "Türkiye'nin Karadeniz Bölgesinde Evlenme Görenekleri ve Törenleri II". *AÜ DTCF Antropoloji Dergisi*, 5: 231-266.

Erdentuğ, Nermin. (1973). "Türkiye'nin Karadeniz Bölgesinde Evlenme Görenekleri ve Törenleri III". *AÜ DTCF Antropoloji Dergisi*, 6: 1-27.

Erdentuğ, Nermin. (1977). *Sosyal Adet ve Gelenekler.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ergin, Muharrem. (1989). *Dede Korkut Kitabı 1.* Ankara: TDK Yayınları.

Erginer, Gürbüz. (1997). *Kurban: Kurbanın Kökenleri ve Anadolu'da Kanlı Kurban Ritüelleri.* İstanbul: Cogito Yayınları.

Ergun, Metin; Açа, Mehmet. (2005a). *Tıva Kahramanlık Destanları I.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Ergun, Metin; Açа, Mehmet. (2005b). *Tıva Kahramanlık Destanları II.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Ergun, Metin. (2014). "Düğün Kavgalarının Mitolojik Kökenleri". *Milli Folklor*, 101: 60-72.

Ergun, Pervin. (2010). "Türk Gelininin Mitolojik Göçü". *Balıkesir Üniversitesi SBE Dergisi*, 24: 275-290.

Ergun, Pervin. (2011). "Alevilik-Bektaşilikte Tavşan İnancının Mitolojik Kökleri Üzerine". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 60: 281-312.

Eriksen, T. Hylland. (2012). *Küçük Yerler, Büyük Meseleler: Sosyal ve Kültürel Antropoloji.* (Çev. A. Erkan Koca). Ankara: Birleşik Yayınevi.

Eriksen, T. Hylland; Nielsen, F. Sivert. (2010). *Antropoloji Tarihi.* (Çev. Aksu Bora). İstanbul: İletişim Yayınları.

Erkul, Ali. (2002). "Eski Türklerde Aile". *Türkler 3: İlk Çağ.* (Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 159-175.

Eröz, Mehmet. (1973a). "Türk İçtimai Hayatında Totemizm İzleri". *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, V/1-4: 289-299.

Eröz, Mehmet. (1973b). "Evlenme ve Düğün Töreniyle İlgili Türk Gelenekleri". *Töre Dergisi*, 27: 21-26.

Eröz, Mehmet. (1990). *Türkiye'de Alevîlik Bektâşîlik.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Eröz, Mehmet. (1991). *Yörükler.* İstanbul: TDAV Yayınları.

Eröz, Mehmet; Güler, Ali. (1998). *Türk Ailesi.* Ankara: AKMB Yayınları.

Ertürk, Yakın. (2006). "Uluslararası Rejimler Bağlamında Namus Adına Uygulanan Şiddet". *Namus Adına Şiddet Kavramsal ve Siyasal Yaklaşımlar.* (Çev. Güneş Kömürcüler). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 175-185.

Evans-Pritchard, E. E. (1965). *Theories of Primitive Religion.* Oxford: Oxford University Press.

Evans-Pritchard, E. E. (1999). *İlkellerde Din.* (Çev. Hüseyin Portakal). Ankara: Öteki Yayınları.

Evliyaoğlu, Sait; Baykurt, Şerif. (1988). *Türk Halkbilimi.* Ankara: Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık.

Fındıkoğlu, Z. Fahri. (1947). *İçtimâiyat.* İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

Fındıkoğlu, Z. Fahri. (1990). "Türklerde Aile İçtimâiyatı". *Aile Yazıları 1: Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç.* (Der. Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem). Ankara: BAAK Yayınları.

Fichter, Joseph. (2004). *Sosyoloji Nedir?* (Çev. Nilgün Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.

Firth, Raymond. (1973). *Symbols: Public and Private.* New York: Cornell University Press.

Fox, Robin. (1962). "Sibling Incest". *British Journal of Sociology,* 13: 128-150.

Foucault, Michel. (2007). *Cinselliğin Tarihi.* (Çev. Hülya Uğur Tanrıöver). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Frazer, J. George. (1887). *Totemism.* Edinburgh: Adam and Charles Black.

Frazer, J. George. (1913). *Taboo and the Perils of the Soul.* London: The Macmillan Press Ltd.

Frazer, J. George. (1935). *Totemism and Exogamy II.* London: Macmillan and Co. Limited.

Frazer, J. George. (1992). *Altın Dal: Dinin ve Folklorun Kökleri 2.* (Çev. Mehmet H. Doğan). İstanbul: Payel Yayınevi.

Frazer, J. George. (2004). *Altın Dal: Büyü ve Din Üzerine Bir Çalışma.* (Çev. Mehmet H. Doğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Freud, Sigmund. (1989). *Cinsel Yasaklar ve Normaldışı Davranışlar.* (Çev. Muammer Sencer). İstanbul: Ara Yayıncılık.

Freud, Sigmund. (1997). *Bir Yanılsamanın Geleceği.* (Çev: Selçuk Budak). Ankara: Öteki Yayınevi.

Freud, Sigmund. (1998). *Totem ve Tabu II.* (Çev. Niyazi Berkes). Ankara: Cumhuriyet Yayınları.

Freud, Sigmund. (1999). *Dinin Kökenleri.* (Çev: Selçuk Budak). Ankara: Öteki Yayınevi.

Freyer, Hans. (1967). *Sosyolojiye Giriş.* (Çev. Nermin Abadan). Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Galante, Abraham. (2000). *Sabetay Sevi ve Sabetaycıların Gelenekleri.* (Çev. Erdoğan Ağca). İstanbul: Zvi-Geyik Yayınları.

Geertz, Clifford. (2010). *Kültürlerin Yorumlanması.* (Çev. Hakan Gür). Ankara: Dost Kitabevi.

Georgoudi, Stella. (2005), "Bir Anaerkillik Miti Yaratmak". *Kadınlar Tarihi: Ana Tanrıçadan Hıristiyan Azizlere I.* (Der. Georges Duby, Michelle Perrot; Çev. Ahmet Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Giddens, Anthony. (2005). *Sosyoloji.* (Haz. Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Kitabevi.

Goldenweiser, A. Alexander. (1910). "Totemism, An Analytical Study". *The Journal of American Folklore,* 23/88: 179-293.

Goody, Jack. (2001). *Yaban Aklın Evcilleştirilmesi.* (Çev. Koray Değirmenci). Ankara: Dost Kitabevi.

Goody, Jack. (2004). *Avrupa'da Aile: Bir Tarihsel-Antropolojik Deneme.* (Çev. Serpil Arısoy). İstanbul: Literatür Yayınları.

Gökalp, Ziya. (1981). *Türk Devletinin Tekâmülü.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gökalp, Ziya. (1989). *Türk Ahlakı.* İstanbul: Toker Yayınları.

Gökalp, Ziya. (1991). *Türk Uygarlığı Tarihi.* İstanbul. İnkılâp Kitabevi.

Gökbel, Ahmet. (1998). *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler.* Ankara: AKMB Yayınları.

Gökçe, Birsen. (1976). "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme". *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8/12: 46-77.

Gökçe, Birsen. (1996). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*. Ankara: Savaş Yayınevi.

Gömeç, Saadettin. (2011). *Şamanizm ve Eski Türk Dini*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Gözaydın, Nevzat. (1976). "Kirvelik". *Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı 1975*. Ankara: Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları, s. 245-247.

Gulbenkian Komisyonu. (2003). *Sosyal Bilimleri Açın: Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor*. (Çev. Şirin Tekeli). İstanbul: Metis Yayınları.

Gültepe, Necati. (2008). *Türk Kadın Tarihine Giriş*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Günay, Ünver; Güngör, Harun. (2003). *Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dini Tarihi*. İstanbul: Rağbet Yayınları.

Gündüz, Şinasi. (1998). *Din ve İnanç Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.

Güngör, Ahmet. (2006). "Tabu-Örtmece -Euphemism- Sözler Üzerine". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 29: 69-93.

Güngör, Harun. (2012). *Türk Din Etnolojisi*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Güvenç, Bozkurt. (1996). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hançerlioğlu, Orhan. (1976a). *Felsefe Ansiklopedisi IV*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hançerlioğlu, Orhan. (1976b). *Felsefe Ansiklopedisi VI*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Harris, Marvin. (1988). *Culture, People, Nature: An Introduction General Anthropology*. New York: Harper Collins Publisher Inc.

Hartland, E. Sydney. (1921). *Primitive Society.* London: Methuen & Co. Ltd.

Hassan, Ümit. (2000). *Eski Türk Toplumu Üzerine İncelemeler.* İstanbul: Alan Yayıncılık.

Haviland, A. William; Prins, E. L. Herald; Walrath, Dana; Mcbride, Bunny. (2008). *Kültürel Antropoloji.* (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

İbrahimi, Davud. (1998). *Evlilik Kurumu ve Aileye Yönelik Psiko-Sosyal Hizmetler.* Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İlbars, Zafer. (1990). "Kültür ve Kadın". *Littera Edebiyat Yazıları,* 1: 165-169.

İnan, Abdülkadir. (1948). "Göçebe Türk Boylarında Evlatlık Müesseseleriyle İlgili Gelenekler". *AÜ DTCF Dergisi,* VI/3: 127-137.

İnan, Abdülkadir. (1941). "Güvey". *İÜ Türkiyat Mecmuası,* 9: 139-144.

İnan, Abdülkadir. (1962). *Hurafeler ve Menşeleri.* Ankara: DİB Yayınları.

İnan, Abdülkadir. (1976). *Eski Türk Dini Tarihi.* İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.

İnan, Abdülkadir. (1986). *Tarihte ve Bugün Şamanizm.* Ankara: TTK Yayınları.

İnan, Abdülkadir. (1987a). "Kazak-Kırgızlarda Yeğenlik Hakkı ve Konuk Aşı Meseleleri". *Makaleler ve İncelemeler.* Ankara: TTK Yayınları, s. 281-291.

İnan, Abdülkadir. (1987b). "Türk Düğünlerinde Exogamie İzleri". *Makaleler ve İncelemeler.* Ankara: TTK Yayınları, s. 341-349.

Jevons, F. Byron. (1896). *An Introduction to the History of Religion.* London: Methuen & Co.

Kafesoğlu, İbrahim. (1980). *Eski Türk Dini.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kafesoğlu, İbrahim. (2011). *Türk Milli Kültürü.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Kalafat, Yaşar. (2011). *Nübüvvet Tarihi İtibariyle Türklüğün Dini Geçmişi.* Ankara: Berikan Yayınları.

Kalafat, Yaşar. (2012). *Türk Halk İnançlarında Tabu.* Ankara: Berikan Yayınevi.

Kandiyoti, Deniz. (2013). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler.* (Çev. A. Bora, F. Sayılan, Ş. Tekeli, H. Tapınç, F. Özbay). İstanbul: Metis Yayınları.

Karaaslan, Mehmet. (2010). *Kaşkay Türklerinde Geçiş Dönemleri: Doğum, Evlenme, Ölüm.* Doktora Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Kaşgarlı Mahmud. (2005). *Dîvânü Lugâti't-Türk.* (Çev. Seçkin Erdi, Serap Tuğba Yurteser). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Kılıç, Sami; Albayrak, Ali. (2012). "İslamiyetten Önce Türklerde Yiyecek ve İçecekler". *Turkish Studies,* 7/2: 707-716.

Kırımlı, Yüksel. (2010). "Yetişkin Olmaya İlk Adım: Sünnet". *AÜ DTCF Antropoloji Dergisi,* 24: 19-35.

Killi, Gülsüm. (2006). "Hakas Türkçesinde Tabu Sözler ve Örtmece". *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi,* 3/3: 50-65.

Kirkpatrick, Cliford. (1963). *The Family as Process and Institution.* New York: Ronald Press.

Kluckhohn, Clyde. (1949). *Mirror for Man.* New York: Graw Hill Book Company.

Koca, Salim. (2008). "Selçuklu Devri Türk Toplumunda Aile ve Aile Kültürü". *Prof. Dr. Ercan Yavuz'a Armağan.* Ankara: Turhan Kitabevi, s. 636-662.

Kongar, Emre. (1978). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı.* İstanbul: Cem Yayınevi.

Korkusuz, Gülşah. (2013). "Cinsel Saldırı Suçu". İÜ *Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71/1: 815-854.

Koşay, H. Zübeyr. (1944). *Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme.* Ankara: Maarif Matbaası.

Kottak, C. Phillip. (2008). *Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış.* (Çev. Serpil N. Altuntek vd.). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Koyuncu, Ahmet. (2011). "Lévi-Strauss Yapısalcılığı". *Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi*, 26: 253-262.

Köprülü, M. Fuad. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Kösemihal, N. Şazi. (1971). *Durkheim Sosyolojisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kösemihal, N. Şazi. (1982). *Sosyoloji Tarihi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Köymen, M. Ali. (1973). *Alp Arslan Zamanı Türk Toplum Hayatı.* Ankara: Güven Matbaası.

Kudat, Ayşe. (2004). *Kirvelik: Sanal Akrabalığın Dünü ve Bugünü.* Ankara: Ütopya Yayınevi.

Kuper, Adam. (1995). *İlkel Toplumun İcadı.* (Çev. İsmail Türkmen). İstanbul: İnsan Yayınları.

Lang, Andrew; Atkinson J. J. (1903). *Social Origins, Primal Law.* New York: Longmans Green.

Leslie, Gerald; Korman K. Sheila. (1989). *The Family in Social Context.* London: Oxford University Press.

Lévi-Strauss, Claude. (1964). *Totemism.* (Trans. Rodney Needham). London: Merlin Press.

Lévi-Strauss, Claude. (1969). *The Elementary Structures of Kinship.* (Trans. James Harle Bell, John Richard Sturmer, Rodney Needham). Boston: Beacon Press.

Lévi-Strauss, Claude. (1986). *Mit ve Anlam.* (Çev. Ş. Süer, S. Erkanlı). İstanbul: Alan Yayınları.

Lévi-Strauss, Claude. (2010). *Yaban Düşünce.* (Çev. Tahsin Yücel). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Lévi-Strauss, Claude. (2012). *Yapısal Antropoloji.* (Çev. Adnan Kahiloğulları). Ankara: İmge Kitabevi.

Lewinsohn, Richard. (1966). *Cinsî Adetler Tarihi.* (Çev. Ender Gürol). İstanbul: Varlık Yayınevi.

Long, John. (1791). *Voyage and Travels of an Indian Interpreter and Trader.* London: Taylors Com.

Lundberg, George; Schrag, Clarence; Larsen, Otto. (1970). *Sosyoloji 2.* (Çev. Özer Ozankaya, Ülker Gürkan). Ankara: Siyasal Bilimler Derneği Yayınları.

Lvova, E. L.; Oktyabrskaya, İ. V.; Sagalayev, A. M.; Usmanova, M. S. (2013a). *Güney Sibirya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: Kâinat ve Zaman, Nesneler Dünyası.* (Çev. Metin Ergun). Konya: Kömen Yayınları.

Lvova, E. L.; Oktyabrskaya, İ. V.; Sagalayev, A. M.; Usmanova, M. S. (2013b). *Güney Sibirya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: İnsan ve Toplum.* (Çev. Metin Ergun). Konya: Kömen Yayınları.

Lvova, E. L.; Oktyabrskaya, İ. V.; Sagalayev, A. M.; Usmanova, M. S. (2013c). *Güney Sibirya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: Simge ve Ritüel.* (Çev. Metin Ergun). Konya: Kömen Yayınları.

Maine, H. Sumner. (1908). *Ancient Law.* London: John Murray.

Malinowski, Bronislaw. (1989). *İlkel Toplumlarda Cinsellik ve Baskı.* (Çev. H. Portakal). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Malinowski, Bronislaw. (1990). *Büyü, Bilim ve Din.* (Çev. Saadet Özkal). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Malinowski, Bronislaw. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*. (Çev. Hüseyin Portakal). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Malinowski, Bronislaw. (1998). *İlkel Toplum*. (Çev. Hüseyin Portakal). Ankara: Öteki Yayınları.

Marett, R. Robert. (1914). *The Threshold of Religion*. London: Methuen & Co. Ltd.

Marshall, Gordon. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Mauss, Marcel. (2011). *Sosyoloji ve Antropoloji*. (Çev. Özcan Doğan). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Mclennan, F. John. (1865). *Primitive Marriage*. Edinburgh: Adam and Charles Black.

Mclennan, F. John. (1869). "The Worship of Animals and Plants". *The Fortnightly Review*, 6: 407-582.

Mclennan, F. John. (1876). *Studies in Ancient History*. London: Quaritch.

Mead, Margaret. (1937). "Taboo". *The Encyclopedia of the Social Sciences VII*. London: Macmillan.

Melikoff, Irene. (1998). *Hacı Bektaş: Efsaneden Gerçeğe*. (Çev. Turan Alptekin). İstanbul: Cumhuriyet Kitaplığı.

Merter, Feridun. (1990). *Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler*. Ankara: BAAK Yayınları.

Morgan, L. Henry. (1877). *Ancient Society*. Chicago: Charles H. Kerr & Company.

Morris, Brian. (2004). *Din Üzerine Antropolojik İncelemeler*. (Çev. Tayfun Atay). Ankara: İmge Kitabevi.

Mömin, Samire. (2013). "Şamanizm ve Günümüzdeki Kalıntıları: Uygur Toplumundaki Tabular Üzerine". *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/1: 79-89.

Mullin, H. Molly. (1999). "Sociocultural Studies of Human-Animal Relationships". *Annual Review of Anthropology*, 28: 201-224.

Murdock, G. Peter. (1949). *Social Structure*. New York: The Macmillan Company.

Murdock, G. Peter. (1957). "World Ethnographic Sample". *American Anthropologist*, 59: 664-687.

Müller, F. Max. (1897). *Contributions to the Science of Mythology I.* London: Longmans and Gren Co.

Nar, M. Şükrü. (2014). "Yapısalcılık Kavramına Antropolojik Bir Yaklaşım: Lévi-Strauss ve Yapısalcılık". *AÜ DTCF Antropoloji Dergisi*, 27: 29-46.

Nirun, Nihat. (1994). *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*. Ankara: AKMB Yayınları.

Onat, Ayşe; Orsoy, Sema; Ercilasun, Konuralp. (2004). *Han Hanedanlığı Tarihi: Hisung-Nu -Hun- Monografisi*. Ankara: TTK Yayınları.

Oring, Elliott. (2012). "Folklorun Üç İşlevi, Halk Bilimsel Tanım Olarak Geleneksel İşlevselcilik". (Çev. Aslı Büyükokutan). *Milli Folklor*, 96: 267-278.

Ozankaya, Özer. (1977). *Toplum Bilimine Giriş*. Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Ögel, Bahaeddin. (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: TDAV Yayınları.

Ögel, Bahaeddin. (2010a). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: TTK Yayınları.

Ögel, Bahaeddin. (2010b). *Türk Mitolojisi II*. Ankara: TTK Yayınları.

Öger, Adem. (2003). *Tarsus Yöresi Dağ Köylerinde Geleneksel Halk Kültürü Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Örnek, S. Veyis. (1962). "İlkellerde Dinsel Temel Kavramlara Genel Bir Bakış". *AÜ DTCF Dergisi*, 20/3-4: 254-261.

Örnek, S. Veyis. (1971). *Etnoloji Sözlüğü*. Ankara: AÜ DTCF Yayınları.

Örnek, S. Veyis. (1988). *100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Örnek, S. Veyis. (2000). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özbudun, Sibel. (1997). *Ayinden Törene: Siyasal İktidarın Kurulma ve Kurumsallaşma Sürecinde Törenlerin İşlevleri*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.

Özbudun, Sibel; Şafak, Balkı; Altuntek, N. Serpil. (2005). *Antropoloji*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Özhan, Mevlüt. (1993). "Türkmenistan'daki Düğünlerde İnançla İlgili Bazı Uygulamalar ve Türkiyedekilerle Benzerlikleri". *Anayurttan Atayurda Türk Dünyası*, 4: 33-35.

Parsons, Talcott. (1949). "The Social Structure of Family". *The Family, Its Function and Destiny*. (Ed. Ruth Nanda Anshen). New York: Harper and Brothers Publication.

Parsons, Talcott. (1951). *The Social System*. London: Collier-Macmillan Ltd.

Pehlivan, Gürol. (2010). "Anadolu'da Tabu ile İlgili Bir Tâbir: Düşmez". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 10/1: 122-137.

Piaget, Jean. (1971). *Structuralism*. London: Routledge and Kegan Paul.

Piddington, Ralph. (1950). *An Introduction to Social Anthropology 1*. London: Oliver and Boyd.

Potapov, L. P. (2012). *Altay Şamanizmi*. (Çev. Metin Ergun). Konya: Kömen Yayınları.

Queen, A. Stuart. (1961). *The Family in Various Cultures*. Chicago: J. B. Lippincott Company.

Radcliffe-Brown, A. R. (1939). *Taboo.* Cambridge: Cambridge University Press.

Radcliffe-Brown, A. R. (1952). *Structure and Function in Primitive Society.* London: Cohen & West.

Radloff, Wilhelm. (1995). *Manas Destanı.* (Haz. Emine Gürsoy-Naskali). Ankara: Türksoy Yayınları.

Rasony, Laszlo. (1996). *Tarihte Türklük.* Ankara: TKAE Yayınları.

Reed, Evelyn. (1985). *Kadın Özgürlüğünün Sorunları.* (Çev. Zeynep Saraçoğlu). İstanbul: Yazın Yayıncılık.

Reed, Evelyn. (1995). *Kadının Evrimi: Anaerkil Klandan Ataerkil Aileye II.* (Çev. Şemsa Yeğin). İstanbul: Payel Yayınevi.

Reed, Evelyn. (2012). *Kadının Evrimi: Anaerkil Klandan Ataerkil Aileye I.* (Çev. Şemsa Yeğin). İstanbul: Payel Yayınevi.

Robertson-Smith, William. (1885). *Kinship and Marriage in Early Arabia.* Cambridge: Cambridge University Press.

Robertson-Smith, William. (1889). *Lectures on the Religion of the Semites.* Edinburgh: Adam and Charles Black.

Roux, Jean-Paul. (1994). *Türklerin ve Moğolların Eski Dini.* (Çev. Aykut Kazancıgil). İstanbul: İşaret Yayınları.

Roux, Jean-Paul. (1999). *Altay Türklerinde Ölüm.* (Çev. Aykut Kazancıgil). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Roux, Jean-Paul. (2000). *Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar.* (Çev. Aykut Kazancıgil, Lale Arslan). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Roux, Jean-Paul. (2008). *Türklerin Tarihi: Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl.* (Çev. Aykut Kazancıgil, Lale Arslan-Özcan). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Saran, Nephan. (1992). *Antropoloji.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Sayer, Handan. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı.* Uzmanlık Tezi, TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

Selçuk, Ali. (2005). *Tahtacılar: Mersin Tahtacıları Üzerine Bir Araştırma.* İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Sevinç, Murat. (2008). *Akdağmadeni Folkloru.* Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Sezen, Lütfi. (2005). "Türkiye'de Evlenme Biçimleri". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 27: 185-195.

Schimmel, Annemarie. (1955). *Dinler Tarihine Giriş.* Ankara: AÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Schroeder, Ralph. (1996). *Max Weber ve Kültür Sosyolojisi.* (Çev. Mehmet Küçük). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Slater, M. Kreiselman. (1959). "Ecological Factors in the Origin of Incest". *American Anthropologist*, 61/6: 1042-1059.

Spencer, Baldwin; Gillen F. James. (1899). *The Native Tribes of Central Australia.* London: Macmillan and Co. Limited.

Spencer, Baldwin; Gillen, F. James. (1904). *The Northern Tribes of Central Australia.* London: Macmillan and Co. Limited.

Spencer, Herbert. (1897). *The Principles of Sociology III.* New York: D. Appleton and Company.

Steiner, Franz. (1967). *Taboo.* London: Penguin Books.

Stephens, William. (1963). *The Family in Cross-cultural Perspective.* New York: Holt, Rinehart and Winston.

Sümer, Faruk. (1972). *Oğuzlar.* Ankara: AÜ DTCF Yayınları.

Şahinkaya, Rezan. (1979). *Psiko-Sosyal Yönleriyle Aile.* Ankara: Kardeş Yayınevi.

Şenel, Alaeddin. (1982). *İlkel Topluluktan Uygar Topluma: Geçiş Aşamasında Ekonomik, Toplumsal, Düşünsel Yapıların Etkileşimi.* Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Şeşen, Ramazan. (2001). *İslâm Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri.* Ankara: TTK Yayınları.

Şeşen, Ramazan. (2010). *İbn Fadlan Seyahatnamesi ve Ekleri.* İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Tacemen, Ahmet. (1995). *Bulgaristan Türkleri İnanışları veya Türk Kimliği.* Ankara: Üçbilek Matbaası.

Tahincioğlu, N. Yıldız. (2011). *Namusun Halleri.* İstanbul: Positiga Yayınları.

Talas, Mustafa. (2004). "Mehmet Eröz'de Türklerde Totemizm İzleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* 16: 283-289.

Tanyu, Hikmet. (1978). *Türklerin Dinî Tarihçesi.* İstanbul: Özdemir Basımevi.

Tanyu, Hikmet. (1982). "Totem, Totemizm ve Tabu Üzerine Yeni Araştırmalar". *AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 26/1: 155-172.

Taplamacıoğlu, Mehmet. (1963). *Din Sosyolojisi.* Ankara: AÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Taplamacıoğlu, Mehmet. (1969). *Genel Sosyoloji Üzerine Bir Deneme.* Ankara: AÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Tatar, E. Pınar. (2006). *Antakya ve Çevresindeki Düğünlerin Sosyal-Kültürel Değişim ve Etkileşimleri.* Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Tekin, Talat. (2006). *Orhon Yazıtları.* Ankara: TDK Yayınları.

Tezcan, Mahmut. (1982). "Tasavvuri Akrabalık ve Ülkemizdeki Uygulama". *AÜ Eğitim Fakültesi Dergisi,* 15/1: 117-130.

Tezcan, Mahmut. (1995). *Sosyolojiye Giriş: Temel Kavramlar.* Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Tezcan, Mahmut. (1996). *Kültürel Antropoloji.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Tezcan, Mahmut. (1999). "Ülkemizde Aile İçi Töre ya da Namus Cinayetleri". *Töre Cinayetleri Panel Bildirileri.* Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, s. 21-27.

Tezcan, Mahmut. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi.* Ankara: İmge Kitabevi.

Tezcan, Mahmut. (2008). *Kültürel Antropoloji Giriş.* Ankara: Maya Akademi Yayınları.

Tillion, Germiane. (2006). *Harem ve Kuzenler.* (Çev. Şirin Tekeli, Nükhet Sirman). İstanbul: Metis Yayınları.

Togan, Z. Velidi. (1982). *Oğuz Destanı: Reşideddin Oğuznamesi, Tercüme ve Tahlili.* İstanbul: Enderun Yayınları.

Ṭosun, Mebrure; Yalvaç, Kadriye. (1989). *Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı.* Ankara: TTK Yayınları.

Tryjarski, Edward. (2012). *Türkler ve Ölüm: Geçmişten Bugüne Türklerde Ölüm Kültürü.* (Çev. Hafize Er). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Turner, Victor. (1969). *The Ritual Process.* Chicago: Aldine.

Tümer, Günay; Küçük, Abdurrahman. (1993). *Dinler Tarihi.* Ankara: Ocak Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük.* Ankara: TDK Yayınları.

Türkdoğan, Orhan. (1969). "Türklerde Kirvelik ve Sünnet Geleneği". *Türk Kültürü Araştırmaları,* III-VI: 197-213.

Türkdoğan, Orhan. (1976). "Evlenmede Başlık Geleneğinin Sosyolojik Açıklaması". *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, C. IV (Gelenek- Görenek ve İnançlar).* Ankara: Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları.

Türkdoğan, Orhan. (1992). "Türk Ailesinin Genel Yapısı". *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi 1.* Ankara: BAAK Yayınları, s. 21-58.

Türköne, Mualla. (1995). *Eski Türk Toplumunun Cinsiyet Kültürü.* Ankara: Ark Yayınevi.

Tylor, E. Burnett. (1920). *Primitive Culture.* London: John Murray Press.

Ülken, H. Ziya. (1941-42). "Sosyolojinin Mevzuu ve Usulü". *Sosyoloji Dergisi*, I/1: 3-142.

Ülken, H. Ziya. (1943). *Dini Sosyoloji.* İstanbul: İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Ülken, H. Ziya. (1969). *Sosyoloji Sözlüğü.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Ülken, H. Ziya. (1990). "Aile". *Aile Yazıları 1: Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç.* (Der. Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem). Ankara: BAAK Yayınları.

Üşür, Serpil. (1991). *Din Siyaset ve Kadın.* İstanbul: Alan Yayıncılık.

Varvar, Melek. (2010). *Çankırı'da Kına, Nişan ve Düğün Geleneği.* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Van Gennep, Arnold. (1960). *The Rites of Passage.* London: Routledge.

Wach, Joachim. (1987). *Din Sosyolojisine Giriş.* (Çev. Battal İnandı). Ankara: AÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Wagner, Roy. (2005). "Taboo". *Encyclopedia of Religion 13.* (Ed. Lindsay Jones). Detroit: Macmillan Reference, s. 8947-8949.

Weber, Max. (1963). *The Sociology of Religion.* (Trans. Ephraim Fischoff). Boston: Beacon.

Weber, Max. (2004). *Sosyoloji Yazıları.* (Çev. Taha Parla. İstanbul: İletişim Yayınları.

Webster, Hutton. (1942). *Taboo: A Sociological Study.* California: Stanford University Press.

Wells, Calvin. (1984). *İnsan ve Dünyası.* (Çev. Bozkurt Güvenç). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Westermarck, Edward. (1901). *The History of Human Marriage.* London: Macmillan Company.

White, Leslie. (1948). "The Definiton and Prohibiton of Incest". *American Anthropologist,* 50/3: 416-435.

Wundt, Wilhelm. (1916). *Elements of Folk Psychology.* (Trans. E. Leroy Schaub). London: George Allen & Unwin Ltd.

Yalman (Yalgın), A. Rıza. (1977a). *Cenupta Türkmen Oymakları 1.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Yalman (Yalgın), A. Rıza. (1977b). *Cenupta Türkmen Oymakları 2.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Yasa, İbrahim. (1973). "Evlilik ve Geniş Aile Kurumlarının Yazgısı". *AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* 28/1: 1-10.

Yıldırım, Erdal. (2011). "Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 16/2: 83-99.

Yılmaz, Abdurrahman. (1948). *Tahtacılarda Gelenekler.* Ankara: Ulus Basımevi.

Yurdaydın, G. Hüseyin; Dağ, Mehmet. (1978). *Dinler Tarihi.* Ankara: Gündüz Matbaacılık.

EKLER

1. Kaynak Kişi Listesi

K.K. 1 Adem ÇELTİK, 1980 doğumlu, Avanos'ta yaşıyor, üniversite mezunu, öğretmen.

K.K. 2: Ayça ÇELTİK, 1986 doğumlu, Avanos'ta yaşıyor, üniversite mezunu, öğretmen.

K.K. 3: Deniz ULUTAŞ, 1957 doğumlu, Hacıbektaş'ta yaşıyor, ilkokul mezunu, mezar ustası.

K.K. 4: Elmas KAYA, 1939 doğumlu, Ürgüp/Yeşilöz köyünde yaşıyor, okuma-yazma yok, ev hanımı.

K.K. 5: Fatma SEÇEN, 1957 doğumlu, Merkez/Nar kasabasında yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 6: Ferhan SUCU, 1937 doğumlu, Merkez/Göre kasabasında yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 7: Firdevs KÜÇÜK, 1960 doğumlu, Avanos'ta yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 8: Göksel YAZGAN, 1971 doğumlu, Ürgüp/Yeşilöz köyünde yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 9: Gülsüm BATMAZ, 1955 doğumlu, Nevşehir'de yaşıyor, ortaokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 10: Hamiyet SUCU, 1935 doğumlu, Merkez/Göre kasabasında yaşıyor, okuma-yazma yok, ev hanımı.

K.K. 11: Hatice ULUTAŞ, 1980 doğumlu, Hacıbektaş'ta yaşıyor, ortaokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 12: Havana İŞLER, 1971 doğumlu, Ürgüp/Yeşilöz köyünde yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 13: Hayriye GÜLAL, 1958 doğumlu, Merkez/Çat kasabasında yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 14: Hayrullah ULUSOY, 1954 doğumlu, Hacıbektaş'ta yaşıyor, lise mezunu, Alevi dedesi.

K.K. 15: Hikmet ERDOĞDU, 1959 doğumlu, Merkez/Göre kasabasında yaşıyor, ortaokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 16: İsmet ALTIPARMAK, 1940 doğumlu, Avanos'ta yaşıyor, okuma-yazma yok, ev hanımı.

K.K. 17: Kuddusi BİÇGİ, 1948 doğumlu, Gülşehir'de yaşıyor, ilkokul mezunu, emekli.

K.K. 18: Leman ŞANLIBABA, 1948 doğumlu, Nevşehir'de yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 19: Pakize BİÇGİ, 1950 doğumlu, Gülşehir'de yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 20: Safinaz ÖZ, 1945 doğumlu, Gülşehir'de yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 21: Şahande KÜTÜK, 1951 doğumlu, Nevşehir'de yaşıyor, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K.K. 22: Şahmeran ŞAHİNLİ, 1947 doğumlu, Hacıbektaş'ta yaşıyor, ortaokul mezunu, emekli.

K.K. 23: Şükran ÖNALAN, 1951 doğumlu, Merkez/Göre kasabasında yaşıyor, okuma-yazma yok, ev hanımı.

K.K. 24: Yaşar KAYA, 1956 doğumlu, Merkez/Göre kasabasında yaşıyor, ortaokul mezunu, emekli.

2. Soru Listesi

1. Evlenmek için eş seçiminde adayın ve ailesinin dikkat edeceği hususlar nelerdir? Kimlerle -dul, boşanmış, çocuklu, diğer kişiler vb.- evlenilmez? Neden?

2. Evlenilecek kızın/erkeğin soy özelliklerine bakılır mı? Bu konuda nelere dikkat edilir?

3. Belirli meslek gruplarıyla ilgili evlenme kaçınmaları ve yasakları var mıdır? Neden?

4. Eş seçiminde mezhep ve din farklılıkları gözetilir mi? Başka mezhepten ve dinden kişilerle evlenmeye izin verilir mi? Neden? Eş seçiminde milliyet, etnik grup, aşiret farklılıkları gözetilir mi? Başka milliyetten, etnik gruplardan, aşiretlerden kişilerle evlenmeye izin verilir mi? Neden?

5. Yörenizde kan bağı dışında akrabalıklar -musahiplik, ahretlik, kirvelik vb.- var mıdır? Bu akrabalar arasında evlenme yasakları var mıdır? Varsa nelerdir?

6. Yörenizde evlenme yaşıyla ilgili belirli sınırlar var mıdır? Hangi yaş aralıkları evlenmek için uygun görülür? Evlenmede yaş farkı ihlallerinin -zenginlik, kan diyeti, cezalandırma vb.- sebepleri nelerdir? Evde kalmış kız/erkek için yaş sınırı nedir? Bu kişilerle evlenmeme nedenleri neler olabilir?

7. Nişanı bozulmuş kişilerle evlenilir mi? Evlenilmezse sebepleri nelerdir? Daha önce nişanlı/evli olup da ayrılmış kişilerin başkalarından olan çocukları arasında evlenme yasakları var mıdır? Evlenen kişilerin önceki evliliğinden olan çocukları birbirleriyle evlenebilirler mi?

8. Yörenizde akraba evlilikleri yaygın mıdır? Akraba evliliğiyle ilgili kaçınma ve yasaklar var mıdır? Kayınla/baldızla evlilik yapılır mı? Neden?

9. Yörenizde *değişik yapma* yoluyla evlilikler var mıdır?

10. Yörenizde kan davası güdülür mü? Kan davası güden aileler arasında kız alınması olanaklı mıdır?

11. Eş adayında bekâret aranıyor mu? Bakire olmayan biri cezalandırılır mı? Cezalandırma varsa nasıl olur? -Boşanma, öldürülme, babasının evine geri gönderme vb.-. Bakire olmayan kişi nasıl evlendirilir?

12. Kısmetin kapanması ne demektir? Kısmetin kapanmaması için nelerin yapılmaması gerekir?

13. Nişan töreni sırasında yapılmaması gereken şeyler var mıdır? Varsa nelerdir?

14. Nişanlanan kişinin kaçınması gereken davranışlar -kız yüzüksüz/takısız dolaşamaz, başı açık gezemez vb.- var mıdır? Varsa nelerdir? Nişanlanan kişinin giyim kuşamında değişiklikler olur mu?

15. Düğün töreni sırasında yapılmaması gereken şeyler - gelinin kimseye gösterilmemesi, gelinin yeni evine girilmemesi, davulun patlatılmaması, bayrağın düşürülmemesi vb.- var mıdır? Varsa nelerdir?

16. Nikâh sırasında damadın/gelinin bağlanmaması için yapılmaması gerekenler nelerdir?

17. Evlenen kişinin kaynana ve kaynatasına karşı kaçınması gereken davranışlar -yüksek sesle konuşmama, ses saklama, doğrudan hitap etmeme, sofraya oturmama, sobaya/ateşe yaklaşmama, mutfağa girmeme vb.- var mıdır? Varsa nelerdir?

18. Yeni gelinin kocasına karşı davranışlarında kaçınması gerekenler nelerdir?

19. Gelinle ilgili regl/aybaşı yasakları var mıdır? Bu dönemde gelin neler yapmamalıdır?

20. Aile büyüklerinin yanında çocuk sevmeyle ilgili yasaklar var mıdır? Varsa nelerdir?

21. Aile büyüklerinin geline karşı davranışlarında yasaklar ve kaçınmalar var mıdır? Varsa nelerdir? Güveyin bu konuda kaçınması gereken davranışlar nelerdir?

22. Sokakta yürürken karı-kocanın kaçınması gereken davranışlar var mıdır? Varsa nelerdir?

23. Yeni gelinin hem kendi hem de kocasının akrabalarıyla ilgili kaçınması gereken davranışlar var mıdır? Varsa nelerdir?

24. Evliliğin ilk dönemlerinde kaçınılan ve daha sonra değişen yasaklar var mıdır?

DİZİN

A

Abdal, 169, 209
Afrika, 32, 59, 63, 77, 88, 140, 155, 226, 232, 259, 266, 281
aile, 25, 26, 30, 46, 69, 70, 71, 73, 76, 95, 97, 114, 116, 117, 118, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 153, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 166, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 177, 178, 180, 182, 185, 188, 195, 200, 201, 204, 212, 218, 221, 229, 231, 239, 240, 245, 250, 259, 261, 265, 266, 267, 268, 278, 287, 288, 289, 292, 296, 298, 304, 307, 312, 314, 315
Alan Dundes, 2
Alaska, 121, 281
Alevi, 14, 209, 245, 249, 317, 342
Allahlık, 100
Altaylılar, 104, 283
ana hukuku, 47, 94, 115, 174
Anadolu, 43, 44, 47, 100, 103, 104, 113, 163, 167, 169, 170, 176, 177, 180, 188, 189, 193, 210, 211, 220, 232, 252, 261, 264, 319, 323, 326, 334
anaerkil, 29, 53, 73, 93, 114, 116, 118, 119, 122, 151, 162, 163, 174, 177, 259, 263, 266, 268, 292
animatizm, 15, 16, 17, 277
animizm, 16, 27, 46
antropoloji, 1, 3, 22, 27, 69, 74, 75, 116
arınma, 225, 272, 275
armağan, 164, 192, 230, 255, 263, 266, 268, 284
Arslan Han, 105
Arthur Wolf, 77
Aruz Koca, 167
Asya, 49, 58, 122, 166, 192, 211
aşiret, 37, 40, 115, 145, 148, 164, 177, 218, 238, 343
ata ruhları, 39, 276, 294
ataerkil, 6, 34, 54, 73, 89, 90, 93, 94, 115, 116, 117, 119, 122, 130, 137, 146, 150, 152, 153, 160, 161, 163, 172, 173, 180, 200, 212, 214, 215, 217, 219, 223, 241, 247, 261, 268, 286, 292, 304, 314
Ataman, 283, 318
Atkinson, 69, 89, 90, 93, 330
avcılık, 40, 79, 125
Avcıoğlu, 44, 318
avcı-toplayıcı, 52, 54, 127, 148, 159
Avrupa, 1, 4, 16, 27, 49, 55, 117, 144, 175, 177, 210, 234, 326
Avustralya, 16, 25, 28, 31, 36, 48, 137, 155, 259, 289
ayı, 25, 40, 44, 51, 96, 104, 270
ayin, 41, 56, 78, 294

B

Bachofen, 116, 151, 176, 318
bağlanma, 48, 254, 256
Baktamanlar, 65
Balaman, 74, 127, 186, 227, 229, 237, 243, 318
Baldick, 101, 102, 109, 113, 319
Bamsı Beyrek, 167, 179
Bantu, 289
Barth, 65, 319

Başkurtlar, 42, 46, 52, 264
başlık, 181, 187, 231, 265, 268
Bayındır Han, 52, 106, 167
beden, 213, 224, 246, 302
bekâret, 212, 216, 219, 222, 223, 227, 282, 286, 343
Benedict, 19
Bentham, 99, 319
benzetme kuralı, 82
Bergson, 24, 319
Berkes, 70, 243, 319, 326
beşik kertme, 181, 187, 189
bet-açar toy, 191
betimleyici akrabalık, 181
biyo-iktidar, 213, 214
Boas, 97
Boratav, 205, 254, 293, 320
Bourdieu, 208, 320
boy, 40, 44, 51, 162, 168, 170, 177, 190, 263, 264, 300
bozkurt, 102
Bozkurt Güvenç, 129, 157, 340
Bozok, 167
börü, 44, 103
Briffault, 122, 139, 320
Bulgaristan, 268, 337
Bulmer, 65
Burla Hatun, 167
Büğdüz Emen, 167, 177
büyü, 16, 24, 62, 66, 80, 81, 83, 119, 205, 257, 258

C

Calvin Wells, 157
Carpin, 107, 113
Cemil Sena, 23, 37, 38, 60, 71, 320
Cengiz Han, 101, 107, 113, 114, 165, 229
ceset tabusu, 107
Childe, 123, 320
cinsel ahlak, 5, 212, 223, 225, 272, 314
cinsel serbestlik, 135, 175
cinsellik, 74, 79, 91, 135, 149, 182, 184, 197, 207, 213, 220, 221, 224, 227, 259, 292, 313, 314
cinsiyet, 6, 22, 30, 110, 111, 114, 126, 149, 196, 205, 247, 248, 293, 301, 303, 304, 305, 306, 314, 315
cinsiyet rolleri, 302, 303, 306, 315
Codrington, 18, 320
Cüveynî, 102, 192

Ç

çekirdek aile, 131, 148, 149, 159, 162, 171, 176, 177, 314
çeyiz, 204
Çin, 18, 42, 52, 105, 110, 143, 166, 172, 176, 179, 189, 191, 192, 322
Çingene, 169, 209
çocuk gelinler, 203, 312

D

Darwin, 16, 34, 75, 89, 90, 93, 139, 321
dayı, 53, 158, 179, 263, 267
Dede Korkut, 43, 52, 106, 166, 167, 177, 178, 179, 181, 189, 236, 252, 323
değiş tokuş, 54, 120, 260, 263, 264
Delaney, 217, 219, 225, 231, 243, 269, 296, 309, 321
devlet, 51, 69, 71, 115, 117, 160, 165, 168, 171, 173
din, 1, 2, 4, 6, 7, 23, 28, 30, 33, 36, 37, 38, 40, 43, 46, 49, 52, 58, 70, 71, 72, 75, 78, 81, 85, 86, 88, 89, 92, 98, 115, 146, 160, 163, 198, 210, 224, 292, 303, 311, 312, 314, 343

dinamizm, 20, 57, 71
domuz, 105
Douglas, 58, 65, 69, 85, 87, 224, 322
döl alma, 52, 177, 259
dul, 204, 219, 222, 226, 227, 228, 229, 230, 257, 258, 282, 314, 342
Durkheim, 7, 11, 16, 18, 21, 23, 29, 32, 33, 37, 40, 49, 61, 69, 71, 77, 87, 93, 140, 160, 163, 322, 330
duvak, 257, 282, 283, 285
düğün, 169, 181, 188, 190, 222, 236, 251, 252, 253, 254, 255, 261, 269, 272, 275, 276, 278, 279, 280, 285, 286, 312

E

Eberhard, 166, 176, 179, 252, 322
eçi, 178
egzogami, 16, 28, 39, 44, 52, 71, 76, 93, 94, 116, 124, 156, 166, 167, 168, 169, 174, 176, 190, 211, 214, 230, 239, 261, 262, 277, 288, 294, 315
Eliade, 21, 85, 97, 109, 317, 322
Elkin, 289
Elliott Oring, 12
Emiroğlu, 20, 58, 74, 135, 182, 185, 320, 322
endogami, 114, 156, 169, 239, 249
Engels, 129, 140, 141, 143, 323
ensest, 34, 58, 65, 69, 75, 76, 81, 87, 89, 90, 91, 92, 94, 96, 120, 144, 157, 166, 250, 259, 291, 292, 312, 316
Erdentuğ, 128, 131, 134, 153, 154, 158, 159, 216, 244, 246, 257, 273, 275, 278, 282, 283, 285, 286, 294, 323
erginleme, 78, 246, 248, 272, 274
erkeklik, 275, 301, 302
Erlik, 112
Eröz, 26, 39, 43, 73, 103, 140, 146, 161, 164, 166, 169, 245, 324, 337
etnoloji, 1, 27, 75
ev iyeleri, 276
Evans-Pritchard, 22, 29, 324
evlenme, 31, 34, 37, 39, 72, 73, 75, 120, 121, 141, 145, 150, 154, 157, 163, 166, 169, 170, 172, 175, 180, 181, 183, 184, 186, 187, 190, 201, 204, 208, 210, 211, 220, 226, 227, 229, 232, 240, 243, 249, 252, 254, 255, 265, 275, 288, 314, 343
evlilik, 7, 14, 15, 28, 31, 35, 38, 52, 53, 71, 73, 114, 119, 128, 129, 130, 134, 138, 139, 141, 142, 144, 150, 152, 154, 156, 158, 159, 161, 170, 171, 175, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 192, 195, 196, 197, 198, 201, 202, 204, 206, 207, 208, 209, 211, 214, 219, 223, 225, 226, 229, 230, 232, 234, 235, 237, 239, 240, 241, 244, 245, 249, 250, 251, 259, 260, 263, 264, 266, 268, 272, 274, 276, 279, 282, 288, 290, 302, 305, 306, 307, 312, 313, 314, 315, 318, 319, 328, 340, 343
evrim, 5, 117, 118, 135, 137, 175

F

feminist, 143, 203
fetişizm, 16
Fındıkoğlu, 37, 38, 72, 132, 145, 146, 170, 325
Foucault, 213, 325
fratri, 69, 177
Frazer, 16, 17, 22, 30, 36, 48, 65, 69, 79, 82, 97, 155, 204, 281, 289, 299, 317, 325
Freud, 31, 34, 37, 58, 65, 69, 76, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 291, 325, 326

G

Gaston Richard, 163
gebelik, 67, 293
Geertz, 96, 326
gelenek, 11, 34, 42, 121, 160, 169, 171, 174, 177, 186, 190, 196, 229, 252, 261, 269, 275, 286, 288, 289, 299, 307
geleneksel toplum, 197, 199, 220, 289
gelin, 124, 181, 189, 191, 212, 221, . 229, 242, 253, 254, 256, 257, 260, 261, 262, 268, 272, 273, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 283, 285, 286, 288, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 300, 306, 307, 344
gelin hamamı, 273
gelinin saklanması, 279, 315
gelinlik etme, 293, 294
geniş aile, 131, 134, 149, 159, 165, 250, 314, 316
gens, 69, 115, 117, 123, 142
gerdek, 221, 252, 254, 260, 275, 280
gerontofili, 206
Gillen, 28, 31, 33, 36, 70, 336
Goldenweiser, 33, 36, 69, 326
Goody, 88, 144, 326
Gordlevski, 104
Gökalp, 23, 37, 39, 40, 49, 60, 71, 99, 106, 110, 111, 112, 147, 160, 161, 163, 166, 173, 174, 177, 178, 190, 258, 260, 262, 280, 285, 326
Gökçe, 131, 136, 139, 143, 151, 152, 185, 327
Göktürkler, 172
gölge, 300
görücü, 169, 186, 206, 251
Grenard, 160, 171, 190
Grey, 25
Grönland, 121
grup evliliği, 154, 176, 292
günah, 55, 63, 72, 80, 82, 91, 94, 100, 101, 240, 249
güvey, 112, 124, 159, 161, 169, 188, 191, 192, 222, 253, 261, 268, 272, 275, 276, 282, 284, 285, 286, 289, 290, 291, 292, 293, 296, 297, 299

H

habitus, 208
Hacıbektaş, 245, 249, 341, 342
halk bilimi, 2, 3, 6
Hammurabi Yasaları, 241
Hançerlioğlu, 18, 19, 21, 59, 327
haram, 23, 55, 58, 62, 63, 65, 71, 240
Hartland, 32, 328
Havai, 56, 57, 88, 118
hayvan-ata, 39, 47, 52
Hazarlar, 106
hısım, 145, 238, 289, 293
Hindistan, 18, 85, 156, 157, 275
hukuk, 6, 30, 82, 114, 115, 133, 145, 160, 198, 203, 213, 292, 311
Hunlar, 172
Hz. Ali, 104

İ

İbn Fadlan, 42, 52, 101, 102, 106, 110, 112, 265, 266, 337
ideolojik baba, 267
ikizler, 88, 298
iktidar, 212, 213, 214, 217
ilk cinayet, 92
ilk gece hakkı, 282
ilkel sürü, 94, 125
İnan, 39, 42, 49, 52, 53, 71, 104, 111, 122, 166, 169, 174, 176, 187, 192, 232, 258, 261, 262, 264, 287, 328
inanç, 4, 16, 27, 30, 33, 35, 50, 56, 74, 75, 107, 114, 159, 172, 201, 209, 228, 236, 276, 284, 299, 302

ini, 178
inisiasyon, 272
işbölümü, 96, 111, 126, 140, 144
işlev, 12, 130, 292

J

James Cook, 56
Jevons, 29, 32, 328

K

kabile, 8, 20, 30, 41, 45, 59, 68, 85, 88, 93, 117, 118, 155, 157, 162, 166, 174
kaçgöç, 71, 248, 315
kaçınmalar, 7, 73, 83, 236, 303, 315, 344
kadoş, 59
Kafesoğlu, 39, 46, 48, 52, 54, 74, 164, 329
kahvehane, 308
Kalafat, 48, 73, 329
kalın, 164, 170, 181, 187, 216, 222, 264, 265, 266, 268
kan, 5, 12, 20, 26, 38, 47, 52, 61, 66, 93, 117, 127, 129, 131, 132, 134, 137, 140, 145, 162, 171, 181, 187, 215, 230, 237, 239, 241, 243, 249, 263, 264, 267, 281, 282, 298, 313, 343
kan kardeşliği, 238, 239, 313
Kandiyoti, 207, 217, 247, 306, 329
kangdaş, 178
kanibalizm, 21, 240
kaos, 277
kapitalizm, 144, 227
karizma, 59
kast, 58, 116, 157
Kaşgarlı Mahmud, 99, 178, 216, 254, 329
Kaşkay, 276, 287, 329
kaynana, 122, 191, 285, 288, 289, 291, 306, 344
kaynata, 111, 288, 290, 292, 296
Kazak, 169, 177, 189, 192, 261, 263, 328
Kazılık Koca, 167
kentleşme, 143, 149
kına evi, 308
Kırgızlar, 103, 163, 166, 177, 191, 264
kırklı, 286
kısıtlamalar, 89, 92, 100, 103, 110, 221, 273
kız kaçırma, 28, 52, 117, 176, 187, 191, 232, 234, 259, 260, 264, 286, 315
Kızılderili, 25
kibbutz, 143
Kirkpatrick, 134, 329
kirlilik, 58, 64, 65, 68, 79, 87, 209, 224, 225, 226, 231, 309
kirvelik, 248, 249, 313, 343
klan, 18, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 33, 37, 38, 39, 45, 47, 50, 54, 56, 60, 62, 69, 91, 96, 99, 105, 118, 120, 123, 126, 140, 145, 146, 148, 152, 160, 174, 176, 177, 180, 211, 259, 315
kolhoz, 143
komün, 143
Koşay, 258, 272, 273, 283, 330
Kottak, 301, 330
Köprülü, 39, 40, 330
Krappe, 278, 282
Kroeber, 97
kurban, 21, 26, 34, 41, 42, 45, 80, 89, 94, 99, 192, 245, 260, 280
kurdaşlık, 260
kurum, 13, 37, 128, 129, 131, 132, 140, 148, 182, 185, 206, 235

kutsal, 16, 17, 23, 24, 26, 29, 30, 37, 41, 45, 47, 49, 55, 57, 58, 59, 62, 64, 65, 66, 68, 77, 80, 83, 85, 86, 89, 92, 93, 97, 99, 133, 212, 248, 260, 267, 272, 276, 282, 286, 287, 299, 309
kültür, 1, 4, 7, 8, 10, 13, 23, 36, 75, 123, 126, 129, 134, 137, 140, 148, 153, 155, 183, 186, 238, 315
kültürel yapı, 197
kültürleme, 134, 197
Kürşat Demirci, 64

L

Lafitau, 116
Lang, 30, 36, 69, 89, 90, 93, 330
Leach, 65
Lehmann, 65
Leslie White, 75
levirat, 117, 179, 180, 181, 186, 229, 230, 266, 292
Lévi-Strauss, 7, 13, 35, 36, 58, 69, 85, 87, 94, 96, 119, 120, 214, 289, 290, 330, 331, 333
Linton, 130, 136
lohusa, 58, 66, 242, 281, 282, 286, 297
Lubbock, 155
Lvova, 53, 198, 261, 267, 268, 270, 285, 288, 295, 298, 299, 300, 305, 331

M

Maine, 115, 117, 331
majik, 17, 24, 30, 31, 57, 67, 82, 103, 205, 246, 257, 258, 271
Malinowski, 9, 13, 35, 37, 69, 77, 94, 119, 185, 267, 272, 331, 332
mana, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 33, 38, 55, 57, 59, 61, 62, 63, 66, 71, 73, 277, 280, 309
Manas, 168, 188, 287, 335
manizm, 16
Marett, 16, 21, 69, 79, 332
Marian Slater, 76
Marshall, 18, 32, 58, 301, 332
matrilineal, 153
matrilokal, 159
Mauss, 22, 48, 120, 263, 266, 332
Mclennan, 16, 27, 28, 36, 69, 116, 118, 137, 166, 175, 332
Mead, 66, 332
mekân, 111, 159, 164, 207, 308, 310
Melanezya, 18
meslek, 2, 22, 223, 236, 313, 343
Metin Ekici, 3, 322
Metin Ergun, 277, 331, 334
mezhep, 157, 187, 209, 343
miras, 1, 119, 130, 142, 143, 152, 153, 155, 181, 200, 235, 243
monogami, 119, 154
monoteizm, 17
Morgan, 69, 75, 118, 137, 140, 143, 151, 155, 175, 177, 180, 292, 332
murdar, 97, 248, 299, 309
Murdock, 130, 155, 158, 333
musahiplik, 245, 249, 313, 343
mülkiyet, 47, 118, 136, 141, 148, 155, 172, 180, 182, 232, 233, 263, 264
Müller, 16, 30, 33, 36, 333

N

namus, 206, 212, 214, 216, 217, 218, 220, 221, 225, 227, 250, 312, 314
natürizm, 16
Neolitik, 148
neolokal, 159, 171

Nevşehir, 4, 14, 200, 201, 203, 204, 206, 209, 210, 219, 222, 223, 225, 226, 230, 236, 240, 244, 245, 249, 250, 253, 268, 270, 274, 280, 284, 295, 299, 309, 315, 319, 341, 342
norm, 157, 214, 218, 251, 303, 304

O

Oakley, 301
ocak, 151, 161, 286
od ana, 161, 287
od ata, 161, 287
Oedipus kompleksi, 35, 90, 94
oğuş, 170
Oğuz Kağan Destanı, 168, 175, 319
Oğuzlar, 45, 46, 113, 167, 168, 336
okuntu, 255
Okyanusya, 55, 59, 63, 69
ongon, 42, 44, 46
Orhun Yazıtları, 170
Orta Asya, 41, 44, 48, 52, 53, 59, 103, 164, 176, 189, 211, 252, 319, 321, 335

Ö

Ögel, 40, 41, 53, 103, 165, 175, 178, 179, 189, 216, 252, 265, 333
ölüm, 10, 15, 18, 60, 63, 65, 67, 107, 109, 113, 216, 230, 279, 309
ölüp dirilme, 315
örf, 6, 41
örtü, 222, 253, 256, 257, 282, 283
örtünme, 71, 111, 280, 296
öteki, 1, 31, 51, 78, 95, 120, 182, 207, 208, 209, 314
Ötüken, 99, 327, 329, 330

P

Paleolitik, 148
Parsons, 7, 130, 150, 334
patria potestas, 115
patrilokal, 159
pederî aile, 174
pederşahî aile, 174
pedofili, 312
poliandri, 117, 154, 156, 180
poligami, 119
polijini, 154, 155
Polinezya, 18, 55, 57, 58, 59, 66, 69
Pondo, 77
Poppe, 192
Potanin, 102
Potapov, 45, 100, 111, 334
primel baba, 90, 92
profan, 15, 64, 65, 79, 231
Punaluan aile, 137

Q

qarsı quda, 166, 264

R

Radcliffe-Brown, 11, 14, 60, 70, 80, 335
Radloff, 112, 168, 335
Ramstedt, 192
Rasony, 164, 252, 335
Reed, 122, 123, 231, 240, 248, 266, 335
regl, 62, 66, 67, 225, 277, 281, 282, 309, 344
Reşideddin, 45, 47, 104, 211, 338
Richard Bauman, 13
rit, 195, 196
ritüel, 33, 65, 68, 80, 81, 83, 121, 144, 181, 255, 279
Rivers, 97, 156, 180
Robertson-Smith, 28, 30, 36, 62, 79, 335
Robin Fox, 76

rol, 5, 44, 47, 61, 81, 84, 123, 134, 149, 170, 185, 196, 198, 201, 207, 212, 217, 218, 237, 238, 267, 278, 289, 301, 307, 312
Roma, 115, 130, 147, 163, 165, 172
Roux, 44, 46, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 109, 113, 228, 335
Rubruck, 113

S

sacer, 59
saçı, 187, 192, 284
Salur Kazan, 106, 167, 177
Samoyloviç, 111
sanal akrabalık, 237, 244, 247, 313
sanayi devrimi, 1
Schimmel, 63, 336
Schmidt, 97
Sedat Veyis Örnek, 2
seks, 65, 136, 139, 235, 256, 313
sınıflayıcı akrabalık, 118, 177, 181
sib, 160
Sibirya, 51, 53, 103, 155, 169, 173, 229, 295, 298, 305, 331
sop, 152
sororat, 186, 251, 266
sosyal bilimler, 4
sosyoloji, 3, 40, 73, 74
soy, 31, 58, 85, 116, 117, 119, 124, 129, 133, 143, 147, 153, 157, 174, 178, 186, 206, 235, 241, 259, 272, 306, 342
Soyotlar, 108, 109
Spencer, 7, 9, 16, 28, 30, 31, 33, 36, 69, 137, 336
statü, 81, 139, 151, 152, 155, 198, 215, 218, 247, 285, 289, 300, 312
Steiner, 65, 67, 69, 336
Stephens, 156, 336
Strahlenberg, 41, 46
Sünni, 14, 169, 209, 249
süt akrabalığı, 313
süt hakkı, 243, 269
sütana, 240, 241
Syndyasmian aile, 137

Ş

şakti, 59
şaman, 102, 277, 287
şamanist, 42, 172
şamanizm, 46, 111, 172, 189
Şinasi Gündüz, 57, 74
şuringa, 61

T

tabu, 4, 6, 7, 14, 15, 19, 26, 27, 31, 34, 35, 44, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 77, 79, 80, 81, 83, 86, 87, 88, 89, 95, 97, 98, 100, 102, 103, 104, 110, 111, 112, 191, 197, 219, 225, 239, 266, 277, 280, 282, 283, 290, 292, 297, 303, 311, 312, 315
Tahtacılar, 101, 336
tanrı, 19, 23, 24, 29, 32, 34, 44, 66, 67, 81, 92, 94, 100, 161
Tanyu, 26, 33, 37, 39, 48, 49, 52, 63, 73, 337
Taplamacıoğlu, 37, 39, 74, 337
tavşan, 51, 103
tecavüz, 231, 233, 234
tehlike, 47, 86, 199, 201, 224, 273, 286
Tevrat, 80, 104, 274
Tezcan, 26, 74, 131, 179, 215, 238, 245, 337, 338
Tibet, 117, 139, 156, 175
Tillion, 214, 338
Todo, 156
toplumsal cinsiyet, 5, 196, 214, 219, 301, 302, 313

totem, 15, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 30, 31, 32, 33, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 51, 52, 56, 57, 60, 71, 78, 89, 91, 94, 97, 111, 145, 152, 181, 260, 277, 280, 311
totemizm, 6, 15, 16, 19, 25, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 48, 49, 51, 62, 67, 71, 73, 90, 94, 96, 97, 113
toy, 52, 106, 112
töre, 111, 166, 186, 227, 232, 254, 287, 293
tören, 15, 26, 33, 97, 106, 112, 186, 189, 190, 247, 248, 257, 267
tös, 42, 50, 51, 104
töz, 16, 47
Trobriand, 77, 267
Tryjarski, 108, 109, 338
Tuva, 285
Türk dini, 49, 100
Türk Dünyası, 318, 334
Türk kültürü, 4, 107
Türkdoğan, 40, 162, 171, 175, 176, 179, 248, 265, 338
Türkiye, 2, 49, 71, 73, 103, 159, 164, 166, 186, 203, 215, 221, 225, 227, 245, 253, 272, 284, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 326, 327, 330, 336
Türköne, 73, 122, 125, 172, 339
Tylor, 16, 22, 27, 33, 35, 36, 158, 339

U

uyarlanma, 184
Uygurlar, 105

Ü

Üçok, 167, 317
Ülgen, 42, 112
Ülken, 17, 18, 61, 62, 72, 133, 339
ülüş, 52

V

Van Gennep, 48, 69, 271, 339
varoş, 203

W

Wach, 82, 84, 339
Wagner, 56, 339
Warner, 131
Weber, 7, 81, 336, 339
Webster, 55, 69, 80, 339
Westermarck, 69, 76, 135, 139, 257, 273, 283, 340
Wundt, 33, 37, 69, 88, 140, 340

Y

yabancılık, 273, 298
Yakutlar, 45, 108, 109, 122, 174, 189, 264
Yalman, 256, 275, 284, 294, 340
yapısalcılık, 8
yapısal-işlevselcilik, 7
yeğen, 53, 179
Yeni Gine, 65, 77
yıldırım, 102
Yörükler, 293, 324
yükümlülükler, 78, 154, 301, 314
yüz görümlüğü, 192

Z

zadruga, 146
Zelenin, 42, 45
zina, 112, 114, 199, 256
Zolotarev, 45

İnsan, her yönüyle doğayla iç içe bir canlıdır; onun üretim ve birikimi, geçmiş deneyimler üzerine inşa ettiği ussal yapısı, ilişki içinde olduğu doğal fenomenlerden ayrı değerlendirilemez. İnsan, diğer türler arasında temel ekolojik ilkelere meydan okuyarak kültür üretebilmiş tek canlıdır. Dolayısıyla insanın kendine ve çevresine koyduğu kurallar, yasaklar ve sınırlar, aynı zamanda kendi doğasına egemenlik kurma isteğine de yanıt vermiştir. İnsanlık tarihinin karanlık dönemlerinde ortaya çıktığı varsayılan ve insanlığın ilk yazısız yasası olarak kabul gören tabu, toplumsal evrimin basamaklarında çeşitli işlevlerle yaşatılmış, tarihsel süreçte ilk toplumsal kuralların, dinin ve en önemlisi de ahlakın temellerini oluşturmada etkin bir biçimde yer almıştır. Bu çalışma, tabu tartışmalarından yaklaşık yüz yıl sonra, iddialı olmadan, evlilik gelenekleri bağlamında tabuyu yeniden gündeme getirmeyi hedeflemiştir. Çalışmada günümüzde geleneksel anlamda etkinlik alanları oldukça daralmış olsa da tabunun yeni biçimlerle yeniden üretildiği, toplum içindeki bireyler arasında davranış kurallarını, tutum ve tavırları düzenlemeyi sürdürdüğü varsayımından hareket edilmiştir. Çalışma, tabunun ve ona bağlı kaçınmaların kökenini sorgulamakla birlikte yapısal ve işlevsel niteliklerinin çözümlenmesine de odaklanmıştır. Böylece geleneksel toplumun cinsiyet rolleri ve sınırları, evlilik perspektifi, ekonomik ve toplumsal koşullar çerçevesinde incelenmiştir.

ISBN:978-605-5184-32-2